

RAPORTTI EDUSKUNNALLE SUOMEN 1325-TOIMINTAOHJELMAN TOIMEENPANOSTA VUONNA 2017

Vuonna 2017 Suomi jatkoi aktiivisesti työtä kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman toimeenpanemiseksi. 1325-agendaa implementoidaan rauhanprosesseissa, kriisinhallinnassa, rankaisemattomuuden torjumisessa, kehitysyhteistyön avulla konflikti- ja haurailta alueilla ja humanitaarisessa avussa. Lisäksi agendaa pidetään esillä kansainvälisesti puheenvuoroissa ja tapaamisissa ja edistetään sitä koskevia toimintaohjelmia. Toimintaohjelma on merkittävä työväline kysymyksissä, jotka liittyvät naisten asemaan ja osallistumiseen rauhan ja turvallisuuden alalla.

Agendan valtavirtaistaminen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ja sen integroiminen käytännön työhön etenee. Toimeenpano näkyy hallitusten, kansalaisjärjestöjen sekä kansainvälisten järjestöjen työssä. Suomi nähdään uskottavana toimijana, jonka puoleen käännetään yhteistyön merkeissä näissä kysymyksissä. Vuonna 2017 tärkeässä roolissa oli kolmannen kansallisen toimintaohjelman laadinta. Seuraavalla kaudella (2018-2021) pyritään entistä konkreettisempaan toimintaan.

Tasavallan presidentti kertoi YK:n yleiskokouksen avausviikolla järjestetyssä HeForShe-tilaisuudessa Puolustusvoimien varusmiehille suunnatusta, lähisuhdeväkivallan ehkäisemistä ja siihen puuttumista koskevasta kurssista. Kurssi on herättänyt kiinnostusta myös Suomen ulkopuolella. Ulkoministeri Timo Soini piti 1325-agendaa esillä useassa yhteydessä. Vuosikeskustelut UN Womenin pääjohtaja Phumzile Mlambo-Ngcukan kanssa käytiin Washington DC:ssä huhtikuussa. Suomi kuuluu edelleen järjestön kärkitukijoihin.

Konfliktien estoon ja rauhanrakentamiseen kuuluu johdonmukaisesti naisten asema ja osallistuminen. Suomi jatkoi raportointijaksolla aktiivista toimintaa naisten määrän ja rooliin lisäämiseksi rauhanvälityksessä. Teemaa on pidetty esillä ministeri ja korkealla virkamiestasolla. Kansanedustaja Jutta Urpilainen nimitettiin ulkoministerin rauhanvälityksen erityisedustajaksi kesällä 2017. Tehtävässä painopisteenä ovat naiset ja nuoret sekä alueellisena painopisteenä Afrikka. Suomi on osallistunut aktiivisesti pohjoismaisen naisrauhanvälittäjäverkoston toimintaan. Sukupuolten tasa-arvon ja naisten osallistumisen edistäminen on keskeinen tavoite Suomen rahoittamissa rauhanvälityshankkeissa, ml. koulutushankkeet esimerkiksi Gender and Inclusive Mediation Processes –koulutus, joka on suunnattu ensisijaisesti YK:n ja muille korkean tason rauhanvälittäjille. Syyskuussa 2017 YK:n pääsihteeri perusti oman rauhanvälityksen korkean tason ryhmän. Ryhmään kuuluu 18 jäsentä, joista yksi on presidentti Tarja Halonen.

Kahdenvälisessä yhteistyössä konflikti- ja haurailta alueilla 1325-näkökulma oli näkyvästi esillä. Edustustot ja UM:n yksiköt edistävät agendan toimeenpanoa. Muun muassa naisten voimautuminen poliittisesti ja taloudellisesti ja oikeussektorilla voimautuminen kehitysyhteistyön avulla haurailta alueilla on merkittävä osa työtä konfliktien ennaltaehkäisemiseksi. Suomalaisten kansalaisjärjestöjen toiminta kentällä on ratkaiseva agendan tehokkaan edistämisen ja toimeenpanon kannalta. Myös ei-konfliktimaissa Suomi on suosittu kumppani, jonka puoleen käännetään yhteistyön merkeissä näissä kysymyksissä. Naiset, rauha ja turvallisuus –teema edistäminen jatkui monenkeskisiä kysymyksiä käsittelevissä edustustoissa (YK:ssa, EU:ssa, Etyjissä, Natossa ja AU:ssa). Suomen multi-edustustojen vahva panos on merkittävää 1325-fokuksen ylläpitämisen varmistamisessa.

Humanitaarista apua koskevan politiikka-linjauksensa mukaisesti Suomi edellyttää tukemiltaan humanitaarisilta järjestöiltä, että ne valtavirtaistavat sukupuolten tasa-arvon kaikkien toimintaansa.

Kaikkein vakavimpiin kansainvälisiin rikoksiin syyllistyneiden rankaisemattomuuden vähentäminen on yksi kansainvälisen oikeuden alan painopisteistä. Suomi on osana rankaisemattomuuden torjumista koskevaa toimintaa kiinnittänyt erityistä huomiota nimenomaan uhrien aseman ja oikeuksien parantamiseen.

Puolustusvoimissa on vertaismaiden tavoin jatkettu aktiivisesti Naiset, rauha ja turvallisuus-agendan edistämistä: naisten määrän lisääminen kriisinhallintatehtävissä, sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen toimintaan sekä koulutuksen kehittäminen kansallisesti (rotaatiokoulutus, Maanpuolustuskorkeakoulu ja Puolustusvoimien kansainvälinen keskus) ja Pohjoismaisen keskuksen avulla (Nordic Centre for Gender in Military Operations).

Siviilikriisihallinnassa toteutetaan kansallista 1325-toimintaohjelmaa läpileikkaavasti niin strategisessa suunnittelussa kuin operatiivisissa toiminnoissa. Naisten osuus siviilikriisihallintatehtäviin sekondeeratuista asiantuntijoista pysyi korkeana: vuoden 2017 aikana naisten osuus siviilikriisinhallintatehtäviin sekondeeratuista asiantuntijoista vaihteli 31,3 ja 40,5 prosentin välillä vuoden keskiarvon ollessa 36,2.

Sukupuolinäkökulma-koulutuksella on tärkeä merkitys rauhan ja turvallisuuden kannalta, sillä kaikissa konflikteissa ja operaatioissa se on jollakin tavoin relevantti ja vaatii perehtymistä. Sukupuolinäkökulman ja eri väestöryhmien huomioiminen lisää toiminnan tehokkuutta ja onnistumismahdollisuuksia.

Raportointikauden toimintaan kansallisella tasolla vaikutti seuraavan toimintaohjelman valmistelut. Tavoitteena oli realistinen, helppolukuinen ja operatiivinen toimintaohjelma, joka helpottaa virkamiesten ja kansalaisjärjestöjen työtä implementoinnissa. Valmistelu oli poikkihallinnollista vahvalla kansalaisyhteiskunnan osallistumisella. Toimintaohjelma valmistui syksyllä 2017 ja lanseerattiin keväällä 2018.

Sisällysluettelo

1. Suomen kansallinen toimintaohjelma YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (2000) 'Naiset, rauha ja turvallisuus' toimeenpanemiseksi
 - 1.1. Lähtökohtia
 - 1.2. Suomen kansallisen toimintaohjelman 2018 – 2021 valmistelu
 - 1.3. Toimintaohjelman seuranta
2. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 "Naiset, rauha ja turvallisuus"
 - 2.1. Naiset, rauha ja turvallisuus – päätöslauselmat; taustaa
 - 2.2. Arvio kansainvälisestä toimeenpanosta
3. Toimeenpano muutamalla prioriteettialalla
 - 3.1. Osallistavan välitystoiminnan edistäminen
 - 3.2. Kriisinhallinta ja gender-näkökulma
 - 3.2.a Sotilaallinen kriisinhallinta

- 3.2.b Siviilikriisinhallinta
- 3.2.c Kriisinhallintakoulutus
- 3.3. Rankaisemattomuuden torjuminen
- 3.4. Humanitaarinen apu

- 4. Yhteistyö muiden Naiset, rauha ja turvallisuus toimeenpanevien tahojen kanssa
 - 4.1. Yhteistyö kohdemaissa
 - 4.2. Toiminta YK:ssa
 - 4.3. Alueellinen yhteistyö
 - 4.4. Pohjoismainen yhteistyö

1. Suomen kansallinen toimintaohjelma YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (2000) 'Naiset, rauha ja turvallisuus' toimeenpanemiseksi

1.1. Lähtökohtia

Vuonna 2017 Suomi jatkoi aktiivisesti työtä kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman toimeenpanemiseksi. Toimintaohjelma on merkittävä työväline kysymyksissä, jotka liittyvät naisten asemaan ja osallistumiseen rauhan ja turvallisuuden alalla sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Hallituksen ohjelmassa päätöslauselma 1325 on otettu selkeästi mukaan: "Suomi kantaa globaalia vastuuta ja vahvistaa turvallisuuttaan edistämällä kansainvälisessä yhteistyössä kestävää kehitystä, rauhan rakentamista sekä naisten ja tyttöjen asemaa muun muassa YK:n päätöslauselman 1325 mukaisesti."

Suomi korostaa, ettei naisia ja tyttöjä tule nähdä pelkästään konfliktien uhreina vaan aktiivisina toimijoina, joiden osallistuminen rauhanneuvotteluihin, rauhanturvaoperaatioihin, rauhanrakennukseen ja kaikkeen konfliktien ehkäisyyn on edellytys kestäväälle rauhalle ja kansainvälisten toimien tuloksellisuudelle. Suomen lisäarvo on nimenomaan naisten aktiivisen roolin edistämässä ja 1325-agendan kokonaisvaltaisen suunnittelun, toimeenpanon ja seurannan painottamisessa. Suomi korostaa myös sitä, että seksuaaliseen väkivaltaan konflikteissa on puututtava entistä tehokkaammin.

Naiset, rauha ja turvallisuus -pätöslauselmien toimeenpano on keskeinen osa kestäväää rauhaa, turvallisuuden vahvistamista ja operatiivista tuloksellisuutta. 1325-agenda on turvallisuuspoliittinen instrumentti. Samalla se on myös ihmisoikeusasia sekä instrumentti sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttamiseksi. Naiset, rauha ja turvallisuusagenda on huomioitu Valtioneuvoston selonteoissa niin ulko- ja turvallisuuspolitiikasta (2016) kuin kehityspolitiikasta (2016).

1.2. Suomen kansallisen toimintaohjelman 2018-2021 valmistelu

Suomen uuden toimintaohjelman valmistelu aloitettiin syksyllä 2016 ja jatkui vuoden 2017 ajan. Suomen Naiset, rauha ja turvallisuus -toiminta on vakaalla pohjalla ja vuoden aikana jatkettiin toimeenpanoa toimintaohjelman 2012-2016 pohjalta samaan aikaan kuin uutta valmisteltiin.

Väkivaltaisempi ja levottomampi maailma vaatii toimintaa kansainvälisesti. Kansainvälisesti muuttunut turvallisuustilanne on tuonut naiset, rauha ja turvallisuus –aihepiirin ajankohtaiseksi Suomen ja Euroopan näkökulmasta myös kansallisesti. 1325-agenda on tunnetusti normatiivisesti vahva, haasteet ovat toimeenpanossa. Tavoitteena uuden kansallisen toimintaohjelman valmistelussa oli realistinen, helppolukuinen ja operatiivinen toimintaohjelma, joka korostaa konkreettista toimintaa ja helpottaa virkamiesten ja kansalaisjärjestöjen työtä implementoinnissa.

Vertaismaiden tavoin toimintaohjelman teknisessä valmistelutyössä avusti fasilitaattori, 1325-toimintaohjelmiin erikoistunut kansalaisjärjestö Inclusive Security. Kansallisen 1325-seurantaryhmän ensimmäisessä työpajassa lokakuussa 2016 hahmoteltiin toimintaohjelman (NAP) rakenteen virtaviivaistamista sekä vaikutusta ja tuloksia identifioiva looginen kehys. Joulukuun 2016 työpajassa käsiteltiin 1325-NAP-indikaattorityötä sekä vaikutuksen, tulosten ja tuotosten kehittämistä. Viimeisessä työpajassa maalikuussa 2017 keskityttiin toimintaohjelmien monitorointi- ja evaluointikäytäntöihin.

Kutakin NAP-teemaa pohdittiin pientyöryhmässä: Suomen nykyiset toimet ao. teeman osalta, mihin tulisi pyrkiä lähivuosina, miten parhaiten muotoillaan aktiviteettiin kannustavaa tuotostekstiä ja ovatko tulos ja tuotos muotoiltu niin, että edistymistä pystytään mittaamaan.

Edellisen toimintaohjelman laadinnan tavoin valmistelu oli poikkihallinnollista vahvalla kansalaisyhteiskunnan osallistumisella. Ministeriöt ja laitokset osallistuivat omaan mandaattinsa kuuluvien niin uusien teemojen kuin aikaisemmin identifioitujen 1325-aspektien osalta. Yhteistyö oli koko prosessin ajan erinomaista. Kansalaisjärjestöjen edustajien panos prosessissa oli ensiluokkaista, erityisesti järjestöt, joilla on omaa toimintaa kentällä kontribuovat korvaamattomalla tavalla. Myös monitorointiin keskittyvät tahot olivat omistautuneesti mukana valmistelussa.

Uudessa toimintaohjelmassa on ykköstavoitteessa (rauhanprosessit) mukana kolme suomalaista järjestöä, jotka ovat kansainvälisestikin katsottuna merkittäviä alan toimijoita. 1325-agendan tavoitteiden osalta vallitsee laaja yhteisymmärrys ja vaikuttavuuden varmistamiseksi on toimeenpanoon osallistuvien tahojen yhteistyö Suomen edun mukaista.

Toimintaohjelman tekstiluonnos oli laajalla kommenttikierroksella keväällä ja viimeisteltiin kesällä 2017. Ohjelmaluonnos käsiteltiin tämän jälkeen sisäisesti eri ministeriöissä, esimerkiksi ulkoministeriön johtoryhmässä syyskuussa. Ohjelmaluonnos oli kansliapäälliköiden kokouksen agendalla marraskuussa. Loppuvuodesta teksti ja logframe viimeisteltiin, ja toimintaohjelma oli valmis implementoitavaksi. Ulkoministeriön uuden graafisen ilmeen valmistuttua vuoden 2018 alkupuolella suunniteltiin julkaisu. Toimintaohjelma julkaistiin Säätytalolla 13.4.2018 UN Womenin pääjohtaja Phuzile Mlambo-Ngzukan Suomen vierailun yhteydessä. Tilaisuuden avauspuheen piti ulkoministeri Timo Soini ja loppupuheenvuoron presidentti Tarja Halonen. Linkki videotallenteeseen: <https://formin.videosync.fi/launch-of-finlands-national-action-plan-on-women>. Toimintaohjelma julkaistaan seuraavilla kielillä: suomi, ruotsi, englanti, venäjä, arabia.

1.3. Kansallisen toimintaohjelman seuranta

Kansallisen 1325-toimintaohjelman toteutumista ja tavoitteiden toimeenpanoa seurataan UM:n johtamassa seurantaryhmässä, joka koostuu ministeriöiden ja muiden viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja tutkimuslaitosten edustajista. Vastuutahoina raportointiin osallistuvat OKM, PLM, SM, STM, UM sekä puolustusvoimat ja sisäministeriön alainen Kriisinhallintakeskus CMC Finland.

Sukupuolinäkökulman integroimista Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan monitoroidaan kansainvälisten järjestöjen, kansallisten ja kansainvälisten kansalaisjärjestöjen ja tutkijoiden toimesta.

Toimintaohjelman seuranta ja raportointia koskevassa osassa todetaan, että toimintaohjelmassa määriteltyjen vastuutahojen raportointiin ja seurantaryhmän työskentelyyn pohjautuen ulkoministeriö laatii toimintaohjelman täytäntöönpanosta vuosittain raportin eduskunnalle (ulkoasiainvaliokunta). Tämä raportti on toimintaohjelman (2012–2016) seurantaan koskeva viides raportti eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle.

2. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus”

2.1. Naiset, rauha ja turvallisuus – päätöslauselmat; taustaa

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” hyväksyttiin 31. lokakuuta 2000 ja sen kautta sukupuolten tasa-arvoon ja konfliktien sukupuoliulottuvuuteen liittyvät kysymykset nousivat pysyvästi turvallisuusneuvoston asialistalle. YK:n peruskirjan periaatteisiin ja tavoitteisiin tukeutuen päätöslauselman päätavoitteina on vahvistaa naisten roolia ja päätösvaltaa konfliktien ehkäisyssä, ratkaisemisessa ja rauhanrakentamisessa, sekä lisätä merkittävästi naisten ja tyttöjen suojelua ja ihmisoikeuksien toteutumista sekä heidän turvallisuuttaan ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

Päätöslauselma 1325 on edistyksellinen korostaessaan, ettei naisia ja tyttöjä tule nähdä pelkästään uhreina vaan aktiivisina toimijoina, joiden osallistuminen rauhanneuvotteluihin, rauhanrakentamiseen ja konfliktien ehkäisyyn on edellytys kestäväälle rauhalle. Naisten asemaa ja oikeuksia on pyritty vahvistamaan aina kaikkinaisesta naisten syrjinnän poistamista koskevasta yleissopimuksesta (CEDAW, 1979) lähtien. Se on tärkeä YK:n kestävä kehityksen tavoite (SDG), kuten myös yksi Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman sekä Kairon väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelman päätavoitteista. Naiset, rauha ja turvallisuus -agendalla vahvistetaan naisten asemaa ja edistetään tasa-arvoa, koska tämä on tärkeää itsessään ja myös siksi, että ainoastaan, jos kaikki ovat mukana ja kaikkien taitoja hyödynnetään, ymmärretään konflikteja kokonaisvaltaisesti ja pystytään löytämään niihin monitahoisia, tehokkaita ja kestäviä ratkaisuja.

Päätöslauselman 1325:n lisäksi YK:n ”naiset, rauha ja turvallisuus” -viitekehykseen kuuluu useita muita täydentäviä turvallisuusneuvoston päätöslauselmia. Päätöslauselman 1325 lisäksi ”naiset, rauha ja turvallisuus” -viitekehykseen kuuluvat seitsemän muuta turvallisuusneuvoston päätöslauselmaa:

Päätöslauselma 1820 (2008) käsittelee konflikteissa siviileihin kohdistuvan väkivallan ehkäisemistä; **päätöslauselma 1888 (2009)** keskittyy seksuaalisen väkivallan ehkäisemiseen konflikteissa ja perusti YK:n pääsihteerin erityisedustajan viran johtamaan seksuaalisen väkivallan vastaista työtä; **päätöslauselma 1889 (2009)** korostaa naisten osallistumista rauhanprosesseihin ja sen seurauksena YK laati globaalit indikaattorit; **päätöslauselma 1960 (2010)** sisältää väkivallan ehkäisemiseen liittyvän monitorointi-, raportointi- ja analyysimekanismin; **päätöslauselma 2106 (2013)** koskee naisiin, lapsiin ja miehiin kohdistuvaa väkivaltaa konflikteissa ja sen rankaisemattomuuden lopettamista; **päätöslauselma 2122 (2013)** käsittelee agenda kokonaisvaltaisesti vahvistaen naiset, rauha ja turvallisuus -agendan toimeenpanoa ja seuranta neuvoston työssä ja painottaen naisten johtajuutta ja osallistumista rauhanprosesseihin. Päätöslauselmassa tunnustetaan aiempaa vahvemmin naisten ja tyttöjen asema

keskeisenä kysymyksenä kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle. Viimeisin on **päätöslauselma 2242 (2015)**. YK-järjestelmää vaaditaan integroimaan sukupuolinäkökulma työhönsä paremmin, turvallisuusneuvoston tulee sisällyttää 1325-teema maakohtaisten tilanteiden käsittelyyn ja kutsua kansalaisjärjestöjen edustajia briefaamaan neuvostoa. Päätöslauselmalla perustettiin neuvoston epävirallinen asiantuntija-tason WPS- työryhmä. Pääsihteeriä kehoitetaan kaksinkertaistamaan naisten määrä rauhanoperaatioissa viidessä vuodessa. Taistelussa väkivaltaista ekstremismistä vastaan tulee huomioida sukupuoliulottuvuus.

Naiset, rauha ja turvallisuusagendalla (1325-agendalla) tarkoitetaan edellä mainittuja kahdeksaa päätöslauselmaa, muita aiheen kannalta relevantteja päätöslauselmia sekä toimeenpanevien tahojen näihin liittyviä sitoumuksia ja toimia.

2.2. Arvio kansainvälisestä toimeenpanosta

Päätöslauselma 1325:n toimeenpano on sekä kansainvälisten järjestöjen että kansallisten hallitusten vastuulla. Useat kansainväliset järjestöt huomioivat päätöslauselmat omassa toiminnassaan. Turvallisuusneuvosto on kiinnittänyt huomiota päätöslauselma 1325:n hitaaseen toimeenpanoon ja kehottanut jäsenmaita toimeenpanemaan päätöslauselmaa kansallisten toimintaohjelmien tai muiden kansallisten strategioiden kautta. Maailman valtioista yli 70 on tähän mennessä laatinut oman kansallisen toimintaohjelmansa. 18 EU-jäsenmaalla on toimintaohjelma. Suomen lisäksi 20 valtiolla on menossa toisen, kolmannen tai neljännen vaiheen ohjelma.

YK:n pääsihteerin Naiset, rauha ja turvallisuus - vuosiraportissa 2017 nostetaan esille entistä voimakkaammin naisten keskeinen rooli konfliktien ennaltaehkäisyssä ja ratkaisemisessa ja korostetaan pääsihteerin sitoutumista asian edistämiseen. Naiset, rauha ja turvallisuus –agendasta on tullut viimeisten 17 vuoden aikana olennainen osa kansainvälistä agendaa ja työkalu konfliktien estämiseksi, rauhanvälitykseen ja humanitaariseen toimintaan. Se on myös onnistumisen ennakkoehto Agenda 2030:n tavoitteiden saavuttamiseksi.

Naisten asemaa pyritään YK:ssa nostamaan keskeisille rauhan ja turvallisuuden agendoille YK:n kolmen pilarin (turvallisuus, ihmisoikeudet ja kehitys) kautta. Naisten merkityksellinen osallistuminen vahvistaa mitatusti suojelupyrkimyksiä, nopeuttaa taloudellista toipumista, syventää rauhanrakennuspyrkimyksiä ja johtaa kestävämpään rauhaan. Viime vuosien tutkimustulokset viittaavat myös suoraan yhteyteen sukupuolten välisen tasa-arvon ja yhteiskuntien resilienssin ja konfliktiestokyvyn välillä. Kaikesta tutkimusaineistosta ja YK:n suosituksista huolimatta naiset, rauha ja turvallisuus –agendaa ei toteuteta täysimääräisenä globaalisti.

Vuoden 2017 raportissa todetaan, että naisten aseman huomioivien ulkopoliittisten strategioiden kasvanut määrä, eri naisrauhanvälittäjä- ja naisjohtajaverkostojen muodostuminen, naisten kasvava osallistuminen rauhanturvaoperaatioihin, kansallisten toimintasuunnitelmien lisääntyvä rahoitus sekä kansalaisjärjestöjen osallistumisen kasvu ovat positiivisia esimerkkejä edistymisessä agendan toimeenpanossa. Raportissa korostetaan, että edistysaskeleista huolimatta sukupuolten välinen tasa-arvo eri puolilla maailmaa on edelleen hyvin epätasaisesti jakautunut. Naiset ovat yhä vähemmistönä rauhanprosesseissa ja niiden toimeenpanossa. Myös naisia koskevat määräykset ovat vähentyneet rauhansopimuksissa. Lisäksi naispuolisiin ihmisoikeuspuolustajiin kohdistuvat loukkaukset jatkuvat. Maailmassa on edelleen 141,1 miljoonaa ihmistä – suuri osa näistä naisia ja lapsia - jotka tarvitsevat

humanitaarista apua. Seksuaalista väkivaltaa konflikteissa ei ole saatu kitkettyä, ja naiset sekä tytöt saavat edelleen heikosti oikeutta ja suojelua sekä palveluja. Pienaseiden ja kevyiden aseiden leviämisen lisääntyminen kasvattaa edelleen yleistä turvattomuutta.

Pääsihteerin edellisessä raportissa kaikkia osapuolia kehoitettiin sitoutumaan toimintaan viidellä avainalueella: naisten osallistumisen ja johtajuuden nostamiseen rauhanprosessien keskiöön, naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksien suojelemiseen konflikteissa, sukupuolisensitiivisen suunnittelun ja arvioinnin käyttämiseen toiminnassa, teknisen asiantuntijuuden vahvistamiseen ja naiset, rauhan ja turvallisuus – agendan rahoitukseen. Vaikuttavuuden saavuttamiseksi tulee siirtyä välittömiin kriiseihin vastaamisesta rakenteellisten ongelmien ja juurisyiden, kuten epätasa-arvon, poistamiseen.

Naisten rooli on tärkeä myös väkivaltaisen ekstremismin ehkäisemisessä. Naiset ovat väkivaltaisten ryhmien uhreja, mutta myös ryhmien tukijoita. Myös naisten määrä vierastaistelijoina on lisääntynyt. Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistämällä, ihmisoikeusloukkauksia ja poliittista marginalisoitumista vähentämällä poistetaan osa niistä syistä miksi naiset saattavat tukea väkivaltaisia ryhmittymiä. Väkivaltaisten ryhmien uhreina naiset ja tytöt ovat oma erityisryhmänsä, joita saatetaan käyttää toimijoina, taloudellisen hyödyn tavoitteluun esimerkiksi orjuuden tai ihmiskaupan kautta ja varoittavina esimerkkeinä seksuaalisen väkivallan kautta yksilöille ja yhteisöille.

OECD/DAC:issa (kehitysyhteistyökomitea) on otettu ensimmäisiä askelia konfliktin ja sukupuolinäkökulman yhteyksien kartoittamiseksi.

3. Toimeenpano muutamalla prioriteettialalla

3.1. Osallistavan välitystoiminnan edistäminen

Suomi jatkoi raportointijaksolla aktiivista toimintaa naisten määrän ja rooliin lisäämiseksi rauhanvälityksessä ja konfliktien ennaltaehkäisemisessä. Teemaa on pidetty esillä johdonmukaisesti niin kahdenvälisissä tapaamisissa ministeri ja korkealla virkamiestasolla, kuin myös Suomen puheenvuoroissa kansainvälisillä foorumeilla, erityisesti YK:ssa, EU:ssa ja Etyjissä. Kansanedustaja Jutta Urpilainen nimitettiin ulkoministerin rauhanvälityksen erityisedustajaksi kesällä 2017. Tehtävässä painopisteenä ovat naiset ja nuoret sekä alueellisena painopisteenä Afrikka.

Suomi on osallistunut aktiivisesti pohjoismaisen naisrauhanvälittäjäverkoston toimintaan raportointikaudella. Verkoston vuosikokous järjestettiin 21.–22.11.2017 Helsingissä. Järjestyksessään neljänteen vuosikokouksen yhteydessä järjestettiin yleisötilaisuus, jossa pohjoismaiset naisrauhanvälittäjät kertoivat kokemuksistaan eri rauhanprosesseissa. Tällä hetkellä verkostossa on seitsemän suomalaista jäsentä, jotka osallistuivat vuoden aikana useisiin kv. tilaisuuksiin. Pohjoismainen verkosto pyrkii tukemaan muita vastaavia naisverkostoja eri puolilla maailmaa. Suomi teki vuoden 2017 aikana konkreettista yhteistyötä erityisesti Afrikan unionin naisrauhanvälittäjäverkosto FEMWISE:n kanssa. Pohjoismainen verkosto järjesti ”Women & Mediation: Experiences in Ensuring Wider Participation of Women in Peace Processes” - sivutapahtuman YK:n korkeantason temaattisella rauhan ja turvallisuuden viikolla 11.5. New Yorkissa. Erityisedustaja Jutta Urpilainen piti pohjoismaisen verkoston puolesta puheenvuoron YK:n korkeantason viikolla järjestetyssä ”Women Mediators

Networks: From Paper to Practice. How to strengthen synergies and complementarities for greater efficiency and impact” – sivutapahtumassa 20.9.

Sukupuolten tasa-arvon ja naisten osallistumisen edistäminen on keskeinen tavoite Suomen rahoittamissa rauhanvälityshankkeissa, ml. koulutushankkeet. Suomi tukee yhdessä Norjan kanssa Gender and Inclusive Mediation Processes -koulutushanketta, jonka toteuttavat YK:n sihteeristön rauhanvälityksen tukiyksikkö, Crisis Management Initiative (CMI) ja norjalainen rauhantutkimusinstituutti PRIO. Hanke on suunnattu ensisijaisesti YK:n rauhanvälittäjille (pääsihteerin erityisedustajille) ja muille korkean tason rauhanvälittäjille ja rauhanvälityksen asiantuntijoille. Hankkeen High-Level Seminar on Gender and Inclusive Mediation Processes – koulutusseminaari järjestettiin lokakuussa 2017 Helsingissä. Naisten voimaantuminen ja osallistaminen ovat keskeisiä tavoitteita myös muissa Suomen rahoittamissa hankkeissa, kuten Uskonnollisten ja perinteisten rauhantekijöiden verkostossa (Network for Religious and Traditional Peacemakers), jonka sihteeristönä toimii Kirkon ulkomaanapu sekä hankkeessa, jolla vahvistetaan Afrikan unionin rauhanvälityskapasiteettia.

Syyskuussa 2017 pääsihteeri perusti oman neuvoo-antavan korkean tason ryhmän, johon kuulu 18 jäsentä – Suomesta presidentti Tarja Halonen. Ryhmän tarkoitus on antaa neuvoja rauhanvälityskysymyksissä globaalisti. Työssä painotetaan rauhanvälitystyön ja -prosessien kokonaisvaltaisuuden lisäämistä huomioimalla erityisesti naiset ja kasvattamalla heidän osuuttaan tässä työssä sen kaikilla tasoilla.

Pääsihteeri nostaa esille myös naisrauhanvälittäjäverkostojen perustamisen positiivisena kehityksenä. Vuoden 2017 aikana perustettiin Afrikan unionin naisrauhanvälittäjien verkosto Femwise. Uudet verkostot ovat tervetullut lisä jo aikaisemmin perustettujen naisrauhanvälittäjäverkostojen, kuten pohjoismainen verkosto, rinnalle. Lisäksi pääsihteeri korostaa verkostojen välisen yhteistyön merkitystä. Naisten osallistuminen ja pääsy johtaviin aseisiin rauhanprosesseissa pitää aloittaa tiivistetyllä yhteistyöllä kansalaisyhteiskunnan ja naisrauhanvälittäjien kanssa, mukaan lukien naisjärjestöt. Rahoituksen turvaaminen näille toimijoille YK:n ja sen jäsenvaltioiden kautta on avainasemassa.

3.2. Kriisinhallinta ja gender-näkökulma

3.2.a) Sotilaallinen kriisinhallinta

Naisten määrä sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävissä on vaihdellut eri vuosina noin 10 - 25 hengen välillä, joka on noin 3 - 5 prosenttia kaikista kriisinhallintatehtäviin osallistuvista. Naisten määrää on pyritty lisäämään erilaisilla rekrytointikampanjoilla, joissa naiset ovat näkyvästi esillä. Vuoden 2017 lopussa Suomella oli sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävissä yhteensä 492 henkilöä, joista 27 (5,5 prosenttia) oli naisia. Sotilaallisen kriisinhallinnan johtotehtävissä ei työskentele tällä hetkellä yhtään suomalaista naista. Korkein naisupseerin sotilasarvo on Suomessa majuri, mikä on liian alhainen sotilasarvo ylimpiin johtotehtäviin nimittämiseksi.

Puolustusvoimien hallintoyksiköissä on toimeenpantu kehittämistoimia, jotka on kirjattu vuonna 2014 laadittuun Puolustusvoimien hallinnolliseen määräykseen YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan 1325 perustuvan sotilaallisen kriisinhallinnan gender-toiminnan toimeenpanosta ja eri toimijoiden

vastuista. Puolustusvoimien hallinnollisen määräyksen perustana on Suomen kansallinen toimintaohjelma vuosille 2012 - 2016.

Suomen ja Naton rauhankumppanuuden yhteistyöhankkeisiin (PARP) liitettiin vuonna 2014 gender-toiminta ja sen kehittäminen. Gender-yhteistyöhankkeessa edellytetään, että Suomi kehittää gender-toimintaa ja siihen liittyvää kriisinhallintahenkilöstön koulutusta niin, että suomalaiset kriisinhallintajoukot kykenevät ottamaan gender-näkökulman huomioon Naton johtamien kriisinhallintaoperaatioiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Puolustusvoimissa on kehitetty vuonna 2017 toimintaa näiden periaatteiden mukaisesti samalla kun toimintaa kehitetään oman hallinnollisen määräyksen mukaisesti.

Afganistanin Resolute Support operaatiossa työskenteli gender advisor. Libanonin UNIFIL-operaatiossa, Irakin OIR-operaatiossa ja Kosovon KFOR-operaatioissa työskenteli kussakin gender focal point.

Lessons Identified ja Lessons Learned -toimintaa kehitetään Pääesikunnan koulutusosastolla. Tulevaisuudessa toimintaa laajennetaan niin, että näillä menetelmillä saadaan tietoa gender-toiminnan vaikuttavuudesta operaatioissa ja kohdemaissa. Toistaiseksi näitä tietoja ei ole käytettävissä.

Vuoden 2017 aikana Puolustusvoimissa ei ole tuotettu uusia julkaisuja. Vuonna 2016 laadittiin Pääesikunnassa kriisinhallinnan katonnormi, jossa on erillinen liite gender-toiminnasta. NCGM:n (Nordic Centre for Gender in Military Operations) julkaisema taskuopas gender-toiminnasta käännettiin 2016 suomeksi ja sitä on jaettu koulutustilaisuuksissa. Suomenkielinen nimi on "Gender-näkökulma sotilasoperaatioissa".

Puolustusvoimilla on käytössä sukupuolen mukaan eriteltyjä tilastoja koulutetuista ja operaatioihin osallistuneista asiantuntijoista ja johtajista sekä koko kriisinhallintahenkilöstöstä.

Puolustushallinnolla ei ole tiedossa käytännesääntöjen rikkomiseen tai hyväksikäyttöön liittyviä tapauksia vuodelta 2017.

3.2.b) Siviilikriisinhallinta

Siviilikriisinhallinnan osalta sisäministeriö toteuttaa Suomen kansallista toimintaohjelmaa läpileikkaavasti niin strategisessa suunnittelussa kuin operatiivisissa toiminnoissa, joista on vastuussa sisäministeriön alainen Kriisinhallintakeskus (CMC Finland). Kriisinhallintakeskuksen päätehtäviä ovat asiantuntijoiden rekrytointi ja koulutus kansainvälisiin siviilikriisinhallintatehtäviin, logistisista ja materiaalisista valmiuksista vastaaminen sekä alaan liittyvä tutkimus- ja julkaisutoiminta. Kriisinhallintakeskus toimii myös siviilikriisinhallintatehtäviin lähetettyjen asiantuntijoiden valtiotyönantajana.

Suomi esittää naisia säännöllisesti ehdolle siviilikriisinhallinnan tehtäviin. Siviilikriisinhallintatehtäviin vuonna 2017 hakeneista 27,8 prosenttia oli naisia, kun ehdolle asetetuista naisten osuus oli 33,8 prosenttia ja valituista 28,1 prosenttia.

Vuoden 2017 aikana naisten osuus siviilikriisinhallintatehtäviin sekondeeratuista asiantuntijoista vaihteli 31,3 ja 40,5 prosentin välillä vuoden keskiarvon ollessa 36,2. Poliisiasiantuntijoiden osuuden kasvu Suomen osallistumisessa on asettanut haasteita naisten osuuden pitämiseen 40 prosentin tasolla: koska

naisten määrä Suomen poliisissa on miehiä merkittävästi vähäisempi, myöskään siviilikriisinhallinnan poliisitehtäviin ei hakeudu tasaisesti miehiä ja naisia. Poliisien määrän nousuun Suomen osallistumisessa on vaikuttanut nk. YK +20 -hanke, jossa Suomi vuonna 2016 sitoutui lisäämään poliiseja YK:n rauhanturvaoperaatioihin. Naispoliisien osuutta tehtävissä pyritään kuitenkin suunnitelmallisesti lisäämään.

Suomen sekondeeraamien asiantuntijoiden lisäksi kaksi suomalaista naispoliisia valittiin YK:n sopimuspalkkaiseen P-4 tehtäviin ja he työskentelevät DPKO:ssa New Yorkissa (Rauhanturvaoperaatioiden osasto). Toinen heistä työskenteli tätä ennen kaksi vuotta UNSOM-operaatioissa. Saavutus on merkittävä, sillä he ovat kautta aikojen ensimmäiset suomalaiset asiantuntijat DPKO:ssa, vaikka lukuisia miehiä ja naisia on asetettu ehdolle vuosittain.

Vuoden 2017 aikana Kriisinhallintakeskus asetti suomalaisia gender-asiantuntijoita ehdolle kolmeen tehtävään, joista kahteen valittiin Suomen ehdokas. Suomen ehdokkaat valittiin Euroopan Neuvostossa Gender Mainstreaming Officer -tehtävään sekä Violence Against Women Policy Advisor -tehtävään. Lisäksi EUAM Iraq -operaatioon asetettiin ehdokas Gender & Human Rights Adviser -tehtävään, mutta hän ei tullut valituksi. Kaikki ehdolle asetetut ja valitut ovat naisia. Tällä hetkellä Suomella on viisi lähetettyä gender-asiantuntijaa, kaikki naisia; yllämainittujen kahden valitun asiantuntijan lisäksi EUAM Ukraine -operaatioissa työskentelee Human Rights and Gender Adviser/Trainer, UN Womenilla Women, Peace and Security Specialist ja Etyjin sihteeristössä Gender Adviser. Lisäksi Etelä-Sudanissa toimivassa YK:n UNMISS-operaatioissa aloitti vuoden 2017 alussa suomalaistiimi, jonka poliisiasiantuntijat tukevat paikallisen poliisin asiantuntemuksen vahvistamista seksuaalisen väkivallan ennaltaehkäisyssä ja tutkinnassa. Tiimissä työskenteli vuonna 2017 kaksi naisasiantuntijaa ja yksi mies.

Neljä peruskurssille 2017 osallistunutta henkilöä ovat profiileiltaan sopivia gender-asiantuntijoiksi. Kaikki neljä henkilöä ovat naisia.

Kriisinhallintakeskuksella on oma käytännösäännöstö, jonka jokainen lähetetty asiantuntija allekirjoittaa ennen lähtöään tehtäviin, ja tavoitteena on, että kaikki saavat myös aiheeseen liittyvää erillistä koulutusta. Jokaiseen operaatioon, jossa työskentelee suomalaisia, on nimitetty erikseen kansallinen yhteyshenkilö. Kriisinhallintakeskuksen tietoon eivät kuitenkaan tule kaikki operaatioissa tapahtuvat häirintätapaukset tai sisäiset tutkinnat, joten häirintätapausten tai muiden Code of Conduct -rikkomusten tilastointi ja niihin puuttuminen on Kriisinhallintakeskuksen näkökulmasta hyvin haastavaa.

Vuonna 2017 Kriisinhallintakeskuksen tietoon on tullut yksi käytännösääntöjen rikkominen, minkä yhteydessä Kriisinhallintakeskus antoi asiantuntijalle kirjallisen varoituksen operaation kurinpitolautakunnan suosituksesta. Kirjallisen varoituksen jälkeen asiantuntija lopetti oma-aloitteisesti palveluksensa. Kriisinhallintakeskuksen tietoon ei ole tullut häirintä- tai hyväksikäyttöepäilyjä.

3.2.c) Kriisinhallintakoulutus

Puolustushallinnossa gender-osaamista vahvistettiin kriisinhallintahenkilöstön, kadettien, johtajien, asiantuntijoiden ja ylimmän johdon koulutuksella ja seminaareilla. Rotaatiokoulutuksen, Maanpuolustuskorkeakoulun ja Puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen ohella Tukholmassa toimivalla NCGM-keskuksella (Nordic Centre for Gender in Military Operations) on merkittävä rooli koulutuksessa.

Puolustusvoimat on mukana NCGM -keskuksen toiminnassa. Keskuksessa toimii yksi suomalainen työntekijä kurssinjohtajan ja opettajan (course director and instructor) tehtävässä, ja puolustusvoimat

lähettää pyydettyä opettajia keskuksen kursseille ja seminaareihin. Puolustusvoimien henkilöstöä koulutetaan keskuksen gender-neuvonantajien ja gender-kouluttajien kursseilla sekä kriisinhallintajoukkojen komentajien ja puolustusvoimien ylimmän johdon seminaareissa. Puolustusvoimien henkilöstöä on nimetty keskuksen toimintaan ohjaavaan ohjausryhmän sekä toiminnan kehittämistä suunnittelevaan asiantuntijatyöryhmään. Vuonna 2017 suunniteltiin uutena toimintamuotona NCGM:n kursseja ja seminaareja, jotka toteutetaan Suomessa. Ensimmäinen seminaari on puolustusvoimien työnantajavirkkamiehille ja eversteille suunnattu senior leadership seminaari, joka toteutettiin keväällä 2018 Helsingissä.

Suomi on kouluttanut vuosina 2012 - 2017 NCGM:n kursseilla yhteensä 29 gender-neuvonantajaa, joista viisi suoritti kurssin vuonna 2017. Kouluttajakoulutuskurssin on suorittanut Ruotsissa kahdeksan suomalaista, joista kolme suoritti kurssin vuonna 2017. Lisäksi NCGM tuki vuonna 2017 Suomessa toteutettua kouluttajakurssia, jonka suoritti 17 suomalaista. Kriisinhallintajoukkojen komentajille suunnattuun seminaariin on osallistunut kahdeksan henkilöä, heistä kaksi vuonna 2016. Kansainvälisiin asevoimien ylimmän johdon seminaareihin on osallistunut viisi suomalaista, heistä yksi vuonna 2017.

Suomi on lähettänyt kolme naistyöntekijää NCGM -keskukseen. Ensimmäinen lähetetty työskenteli kurssinjohtajan ja opettajan tehtävässä vuosina 2014 ja 2015. Toinen työskenteli vuoden 2016. Kolmas aloitti vuonna 2017, ja hänen toimikautensa jatkuu helmikuuhun 2019 asti.

Puolustushallinnon tavoitteena on, että kaikki operaatioiden johtoon ja asiantuntijoiksi nimettävät osallistuvat Puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen kursseille tai NCGM:n komentajille suunnattuun seminaariin. Käytännössä kaikkien kohdalla tavoitetta ei ole saavutettu, koska päätös näihin tehtäviin nimittämisestä saattaa tulla niin myöhään, että henkilöä ei ehditä komentaa tällaisille kursseille.

Puolustusvoimien kansainvälinen keskus pyrkii kansainvälisissä yhteyksissä ja yhteistoiminnassa pitämään esillä gender-näkökulmaa ja edistämään sen huomioon ottamista. Noin 80 prosentissa kansainvälisen keskuksen kursseista käsitellään gender-asioita. Nämä kurssit on suunnattu erityisesti operaatioiden johtoon nimitettäville sekä asiantuntijatehtäviin ja sotilastarkkailijoiksi lähteville, ja kursseille osallistuu suomalaisten ohella runsaasti ulkomaalaisia opiskelijoita. Lisäksi kansainvälisessä keskuksessa järjestettiin NCGM:n henkilöstön tukemana Gender Training of the Trainers -kurssi, jonka suoritti 17 suomalaista ja 8 ulkomaalaista opiskelijaa. Kansainvälisessä keskuksessa järjestettiin myös "UN military observationers and experts on mission" -kurssi, jonka opiskelijoista puolet oli naisia. Noin 80 prosentissa Puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen kursseista käsitellään gender-asioita. Näille kursseille osallistuu opiskelijoita ulkomailta.

Vuonna 2017 Suomi lähetti NCGM:n gender-neuvonantajakoulutukseen neljä naista (+1 mies), kun gender-kouluttajakoulutukseen lähetettiin yksi nainen (+1 mies).

PVKVK toimii NATO:n "sotilaallinen kontribuutio rauhan turvaamisessa" (MC2PS) aihealueen koulutuskoordinaattorina, ja tähän vastuuseen liittyy myös naiset, rauha ja turvallisuus teemojen sisällyttäminen aihealueen koulutukseen ja harjoitustoimintaan.

FINCENT on mukana EU:n Gaming for Peace -projektissa, jossa on mukana useita maita, ja jonka tarkoituksena on kehittää kriisinhallintakoulutusta erityisesti "pehmeiden taitojen" osalta ja tukea sitä pelillistämisen ja teknologian keinoin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä että projektin myötä kehitetään verkko(rooli)pelejä kriisinhallintakoulutuksen tueksi ja myös jo kriisinhallintapalveluksessa oleville. Ko. peleillä voitaisiin kehittää omaa / joukon toimintaa alueella. Näitä voisi olla esimerkiksi

neuvottelutaitojen, yhteistyökyvyn, kulttuurisidonnaisten asioiden ja gender-tietoisuuden lisääminen. Projektia johtaa Irlanti. Suomessa projektissa on haastateltu 30 henkilöä, sekä siviili - että sotilaallisessa kriisinhallintatehtävissä mukana olleita. Pääosa oli ollut mukana sotilaallisessa kriisinhallintapalveluksessa.

Kriisinhallintajoukkojen rotaatiokoulutuksessa annetaan kaikille operaatioon lähteville perustiedot päätöslauselmasta 1325, gender-toiminnasta, rikosoikeudellisesta vastuusta ja käytännesäännöistä. Kutakin asiaa opetetaan yksi tunti. Lisäksi muutamassa rotaatiokoulutukseen liittyvässä käytännön harjoituksessa opetellaan gender-toimintaa. Maanpuolustuskorkeakouluun perustettiin vuonna 2015 uusi gender-asiantuntijan virka. Erityisasiantuntija on kehittänyt gender-koulutusta Puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen kursseilla sekä käynnistänyt Maanpuolustuskorkeakoulun perus- ja jatkotutkinto-opintojen gender-koulutusosuuksien kehittämisen.

Maanpuolustuskorkeakoulun kadettikoulussa gender-asioiden koulutusta annetaan sotatieteen maisteriopinnoissa. Joissakin sotilaallisissa harjoituksissa harjoitellaan gender näkökulman huomioon ottamista operaatioissa.

Puolustusvoimissa on pidetty toimintaohjelmaan liittyen ihmissuhdetaidot -oppitunteja kaikille varusmiehille. Oppitunteja pidetään jatkossakin. Oppituntien vaikuttavuutta on vaikea arvioida.

Lessons Identified ja Lessons Learned -toimintaa kehitetään Pääesikunnan koulutusosastolla. Tulevaisuudessa toimintaa laajennetaan niin, että näillä menetelmillä saadaan tietoa gender-toiminnan vaikuttavuudesta operaatioissa ja kohdemaissa. Toistaiseksi näitä tietoja ei ole käytettävissä.

Kriisinhallintakeskuksen järjestämän kaksitoista päivää kestävä **siviilikriisinhallinnan** peruskurssin (EU Concept Core Course, EUCCC) ohjelmaan kuuluu opetusmoduulit ihmisoikeuksista, gender-kysymyksistä ja päätöslauselmasta 1325. Nämä teemat ovat myös oleellinen osa kurssin kenttäharjoitusta, jossa käsitteet viedään käytännön tasolle ja sisältöjä harjoitellaan erilaisissa tilanteissa. EUCCC-kurssi noudattaa EU-komission koulutusohjelmaa, jossa jäsenmaiden koulustoitimijat ovat laatineet ja sitoutuneet yhtenäiseen peruskoulutuksen sisältöön.

Ihmisoikeudet, gender-kysymykset ja päätöslauselma 1325 sisällytetään myös muihin Kriisinhallintakeskuksen järjestämiin koulutuksiin, kuten Osaamiskeskuksen puitteissa järjestettävään Integrated Crisis Management (ICM), EU Comprehensive Crisis Management (EUCCM) ja UN Protection of Civilians (UNPOC) -kurssiin.

Kriisinhallintakeskuksen järjestämät koulutustilaisuudet (EU Concept Core Course, Integrated Crisis Management, EU Comprehensive Crisis Management, UN Protection of Civilians) olivat avoimia ulkomaalaisille osallistujille. Koulutustapahtumia oli yhteensä neljä.

Siviilikriisinhallinnan peruskursseille (sekä EU Concept Core Course että kansainvälinen poliisikurssi IPOC) vuonna 2017 osallistuneista 48 prosenttia oli naisia (kursseille hakeutuneista 52 prosenttia). 23 asiantuntijaa lähetettiin Suomessa ja ulkomailla järjestetyille erikoiskursseille, heistä kuusi oli naisia.

Poliisiammattikorkeakoulussa järjestettiin 24.-25.10.2017 kansainvälinen Gender Perspective in Civilian Crisis Management -koulutus.

3.3. Rankaisemattomuuden torjuminen

Kaikkein vakavimpiin kansainvälisiin rikoksiin syyllistyneiden rankaisemattomuuden vähentäminen on yksi kansainvälisen oikeuden alan painopisteistä. Suomi on osana rankaisemattomuuden torjumista koskevaa toimintaa kiinnittänyt erityistä huomiota nimenomaan uhrien aseman ja oikeuksien parantamiseen. Suomen prioriteettina on temaattisesti ollut seksuaalista ja sukupuolittunutta väkivaltaa (SGBV) kokeneiden uhrien tukeminen. Lähtökohtana on, että erilaisten hankkeiden kautta voidaan oikeudellisesti vaikuttaa vastuuvollisuuden toteutumiseen ja uhrien oikeuksien parantamiseen. Rankaisemattomuuden torjumiseen tähtäävät hankkeet liittyvät myös keskeisesti naisten aseman ja oikeuksien parantamiseen konfliktitilanteissa.

Ulkoministeriön kansainvälisen oikeuden yksikön painavin tukikokonaisuus on pitkäjänteinen tuki Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) uhrirahastolle kehitysyhteistyömäärärahoista. Suomi teki joulukuussa 2017 uuden monivuotisen tukisopimuksen vuosille 2017-2020, tämä on suuruudeltaan yhteensä 800 000 euroa (vuositasolla 200 000 euroa) ja se on kohdennettu SGBV-uhreille Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Tuen korvamerkitseminen edesauttaa, että tuki kanavoituu kaikista haavoittuvimmille ja marginalisoiduimmille uhreille, heidän yhteisöilleen ja perheilleen. ICC:n uhrirahaston mandaattiin kuuluu yhtäältä ICC:n oikeudenkäyntien lopputuloksena määrättävien hyvitysten täytäntöönpano ja toisaalta ICC:n toimivaltaan kuuluvien rikosten uhrien ja heidän perheittensä avustaminen. Avustamisen toimintamuotoina ovat mm. fyysinen kuntoutus, psykologinen tuki ja materiaallinen avustus. Toiminta ulottuu yksilö- ja yhteisötasolle: avustusmuotojen kautta tuetaan paitsi yksilöiden kuntoutumista ja voimaantumista, myös yhteisöllisen vakauden ja sovinnon syntymistä. Uhrirahaston kohdemaita ovat olleet Uganda ja Kongon demokraattinen tasavalta. Vuonna 2018 uhrirahasto käynnistää toimintansa Norsunluurannikolla.

Nimenomainen SGBV-painotus liittyy myös Suomen tukeen YK:n oikeusvaltioasiantuntijatiimin Guinea-hankkeelle. Rankaisemattomuuden vastaisen työn ohella hanke nivoutuu seksuaalisen väkivallan vastustamiseen konflikteissa. Seksuaalisen väkivallan oikeusvaltioasiantuntijatiimi (Team of Experts: Rule of Law, Sexual Violence in Conflict) torjuu seksuaalista väkivaltaa aseellisissa konflikteissa avustamalla kansallisia viranomaisia oikeusvaltiokehityksen vahvistamisessa.

Ulkoministeriön oikeuspalvelulla on lisäksi erillinen määräraha rankaisemattomuuden vastaista työtä varten. Määrärahasta tuetaan oikeudellisten ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden työtä rankaisemattomuuden ehkäisemiseksi. Vuonna 2017 määrärahan suuruus oli 500 000 euroa. Määrärahalla tuettiin vuonna 2017 muun muassa hallitustenvälistä Justice Rapid Response – yhteistyömekanismia (JRR). JRR:n keskeisenä toiminta-alueena on tarjota valtioille ja kansainvälisille järjestöille näiden pyynnöstä tukea vakavimpien kansainvälisten rikosten tutkinnassa, tällaisina muun muassa SGBV-rikokset. Suomi on niin ikään tukenut aktiivisesti Syyrian konfliktissa tapahtuneiden rikosten tutkinnassa ja niistä syyttämässä avustavaa mekanismia (IIIM). Mekanismin tavoitteena on konsolidoida ja analysoida todistusaineistoa kaikkein vakavimmista kansainvälisistä rikoksista.

3.4 Humanitaarinen apu

Suomi on toiminut pitkäjänteisesti naisten ja tyttöjen oikeuksien puolesta humanitaarisissa kriiseissä ja suunnannut varoja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin sekä naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn. Humanitaarisen avun politiikka-linjauksen mukaisesti Suomi edellyttää tukemiltaan humanitaarisilta järjestöiltä, että ne valtavirtaistavat sukupuolten tasa-arvon kaikkien toimintaansa.

Vuonna 2017 Suomi kohdensi humanitaarista tukea tasa-arvon edistämiseen 2,5 miljoonaa euroa Syyrian kriisiin YK:n Väestörahoisto UNFPAn kautta. Tämän lisäksi Suomi on tukenut mm. tyttöjen koulutusta kriiseissä ja naisten ja tyttöjen suojelua kansalaisjärjestöjen humanitaarisen työn kautta. Suomi on merkittävä UN Womenin, UNFPAn ja UNICEFin yleisrahoittaja, jota tukea voidaan käyttää myös humanitaarisiin tarpeisiin.

Politiikkavaikuttamisen osalta Suomi on myötävaikuttanut siihen, että tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymysten huomiointi EU:n, YK-järjestöjen, Punaisen Ristin ja Puolikuun liikkeen ja kansalaisjärjestöjen toimintapolitiikassa ja strategioissa on edelleen vahvistunut. Tasa-arvokysymyksiä on tuotu esiin pitkäjänteisesti ja johdonmukaisesti humanitaarisen avun järjestöjen hallintoelimissä ja avunantajaryhmissä, mukaan lukien Maailman Ruokaohjelma (WFP), YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR) ja Punaisen Ristin komitea (ICRC). Suomi on eri foorumeilla tuonut esiin erityisesti vammaisten naisten aseman humanitaarisessa toiminnassa. Suomi on pitänyt esillä myös tarvetta vahvistaa tasa-arvokysymysten koordinaatiota ja UN Womenin roolia kriiseissä.

YK:n puitteissa neuvoteltavan pakolaiskompaktin suhteen Suomi on neuvotteluissa edistänyt ihmisoikeuksien toteutumista ja haavoittuvassa asemassa olevien erityissuojelua, kiinnittäen erityisesti huomiota naisten ja tyttöjen oikeuksiin sekä vammaisiin. Tämän lisäksi on neuvotteluprosessissa tuotu esiin naisten toimijuus, osallistuminen ja johtajuus.

Helsingissä pidetyn korkean tason Syyria-kokouksen yhteydessä Suomi järjesti tasa-arvoa kriiseissä koskevan paneelin, jonka puheenjohtajana toimi kehitys- ja ulkomaankauppaministeri Kai Mykkänen ja varapuheenjohtajina UN Womenin apulaisjohtaja Lakshmi Puri ja UNFPA:n apulaisjohtaja Laura Londén. Paneelissa korostettiin tarvetta tukea toimia, joilla konfliktien ja katastrofien yhteydessä vahvistetaan seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluja, seksuaalisen ja sukupuolittuneen väkivallan ennakointia ja väkivallan uhriksi joutuneiden auttamista sekä naisten ja tyttöjen suojelua. Myös kriiseissä työskentelevien naispuolisten työntekijöiden syrjinnän ja seksuaalisen häirinnän estäminen nostettiin esiin.

Kaikki ministeriön rahoittamat järjestöt ovat sitoutuneita seksuaalisen häirinnän, hyväksikäytön ja väärinkäytösten osalta nollatoleranssiin. Järjestöt ovat aktiivisesti toimineet väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja kitkemiseksi. Humanitaaristen järjestöjen yhteistyöelin IASC (Inter-Agency Standing Committee) laati vuonna 2017 uuden tasa-arvopolitiikan ja vahvisti myös toimintaohjeita koskien seksuaalisen hyväksikäytön (SEA) ehkäisemistä ja siihen puuttumista.

4. Yhteistyö muiden Naiset, rauha ja turvallisuus toimeenpanelevien tahojen kanssa

4.1. Yhteistyö kohdemaissa

Suomi ja **Afganistan** ovat tehneet yhteistyötä kesästä 2011 saakka YK:n päätöslauselman 1325 toteuttamiseksi Afganistanissa. Suomi on toiminut Afganistanin kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus –työryhmän toisena puheenjohtajana helmikuusta 2016 lähtien, ja vuoden 2017 helmikuussa työryhmän jäsenet halusivat, että Suomi jatkaa tässä tehtävässä vielä toisen vuoden. Suomi on saanut kiitosta järjestelmällisestä ja aktiivisesta puheenjohtajuudesta. Suomen aloitteesta työryhmälle laadittiin tavoitteellinen toimintasuunnitelma vuodelle 2017.

Toimintaohjelman toteutus on Afganistanissa edennyt hitaasti. Tällä hetkellä viimeistellään toimeenpanoon liitettävää rahoitusmekanismia valtiovarainministeriön kanssa, minkä jälkeen 1325-työtä koordinoivaan ulkoministeriöön on tarkoitus perustaa yksikkö päätöslauselman toteuttamista varten. Naiset, rauha ja turvallisuus –työryhmä on kannustanut valtiovarainministeriötä tekemään yhteistyötä muiden ministeriöiden kanssa, jotta NAPin todellinen kustannusarvio voidaan hahmottaa. Afganistanin ulkoministeriön ihmisoikeus- ja tasa-arvotyö on pitkälti YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsenyyden tuomien velvoitteiden kuormittama, minkä takia myös 1325-työ on kärsinyt. Suomi muiden rahoittajien kanssa on kuitenkin pystynyt vaikuttamaan siihen, että NAPin toimeenpano on edennyt ja ministeriöiden tietoisuus asiasta lisääntynyt. Rahoitussuunnitelma saatiin valmiiksi maaliskuussa 2018 ja ulkoministeriön sekä valtiovarainministeriön on tarkoitus esitellä suunnitelma kevään 2018 aikana kansainvälisille rahoittajille. Toimintasuunnitelman rahoituksen toivotaan suurelta osin järjestyvän olemassa olevien hankkeiden ja ohjelmien kautta, etenkin Maailmanpankin ARTF- ja UNDP:n LOTFA-rahastojen osana.

Nepalissa Suomi tukee maan kansallisen 1325-toimintaohjelman toimeenpanoa UN Womenin kautta. Vuonna 2017 käynnistyi uusi 400 000 euron jatkohanke UN Womenin kanssa, joka tukee 1325 & 1820 toimintaohjelman toisen vaiheen luonnostelua ja jälleenrakennustyötä kolmessa maanjärityksessä kärsineessä piirikunnassa. Hanke on jatkoa vuosina 2012–2016 toimineelle Naiset, rauha ja turvallisuus (Strengthening Implementation of the Women, Peace and Security Agenda in Nepal) -hankkeelle.

Jatkohankkeen tavoitteena on vahvistaa ihmisoikeuksia, rauhaa, turvallisuutta ja humanitaarisia velvoitteita tukevaa ympäristöä ja edistää syrjäytyneiden naisryhmien ja tyttöjen osallisuutta ja mahdollisuutta hyötyä rauhanrakentamisesta, humanitaarisesta tuesta ja kehityksestä. Hankkeen hyödynsaajia ovat konfliktista kärsineiden perheiden nuoret naiset, jotka saavat ammatillista tai yrittäjyyskoulutusta. Tämän lisäksi syrjäytyneet tytöt hyötyvät humanitaarisesta avusta ja jälleenrakennuksen tarjoamista toimeentulomahdollisuuksista turvallisessa ympäristössä kolmessa pahiten maanjärityksessä kärsineessä piirikunnassa.

Vuonna 2017 Nepalin kansallinen 1325 & 1820 toisen vaiheen toimintaohjelmaluonnos vahvistui edelleen toimintaryhmätapaamisten, eri sidosryhmien tapaamisten ja työpajojen muodossa viidentoista piirin alueella. Hankkeella tavoitettiin vuonna 2017 noin 5 500 naista kolmen naisten monitoimikeskusten kautta, joissa naisten kapasiteettia ehkäistä ja valmistautua humanitaarisiin kriiseihin vahvistettiin. Tämän lisäksi 100 naista sai tavoitteiden mukaisesti ammatillista koulutusta.

Naisten taloudellisen voimaantumisen hanke (Women Economic Empowerment) UN Womenin kanssa (2015–2019) edistää naisten taloudellista voimaantumista ja naisten mahdollisuutta politiikkavaikuttamiseen tutkimustiedon ja koulutuksen kautta. Hankkeen hyödynsaajia ovat köyhimmät ja syrjäytyneimmät naiset, jotka hyötyvät kestävään toimentuloon perustuvasta taito- ja yrittäjyystuesta.

Hankkeen toiminnot alkoivat kunnolla vasta 2016, tästä syystä hankkeessa suoritettiin väliarvio vuonna 2017. Arvion mukaan hanke ja sen toimintatavat todettiin erittäin relevanteiksi ja sen toiminnot olivat kestäväällä pohjalla. Hankkeessa 180 naista on saanut johtajakoulutusta ja poliittisen vaikuttamisen koulutusta. Väliarvion mukaan 60 prosenttia tavoiteryhmän naisista osallistuu poliittisiin prosesseihin ja naisten itseluottamuksen todettiin kasvaneen huomattavasti. Suomen tuki edellä mainituille ohjelmille vuonna 2016 oli yhteensä 1,5 miljoonaa euroa.

Kenia julkisti kansallisen 1325-toimintaohjelman 2016. Kansallinen koordinaatio on parantunut edellisestä vuodesta. Kokonaiskoordinaatiosta vastaavan ministeriön (Ministry of Public Service, Youth and Gender Affairs) kapasiteetti on tosin edelleenkin rajallinen, mutta siitä huolimatta ohjelman toimeenpanossa on haasteista huolimatta edistytty. Viime vuonna esimerkiksi naisten osuus maakuntien rauhankomiteoissa oli 46 prosenttia, kun se neljää vuotta aikaisemmin oli alle 15 prosenttia. Toimeenpanon haasteiksi on koettu naisten täysimääräisen osallistumisen vastaiset asenteet, vallitsevat sosiaaliset ja kulttuurilliset normit, fyysinen turvattomuus, vajavainen tietoisuus ohjelmasta ja poliittisen tahdon puutteet. UN Women tukee kyseistä koordinaatiota ja sen kehittämistä ja kansallisen kapasiteetin vahvistamista.

Keniaassa Suomen kehitysyhteistyön maastrategian yksi tulosalue keskittyy naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämiseen. Suomi tukee UN Womenin maastrategiaa, jonka yksi tulosalue keskittyy naiset, rauha ja turvallisuus -aihealueeseen. UN Womenin tuella ja yhteistyössä Kenian puolustusministeriön, sisäministeriön ja poliisin kanssa naisten toimintaedellytykset turvallisuussektorilla ovat kehittyneet. Esimerkiksi Kenian puolustusministeriö ja armeija laativat vuonna 2017 ensimmäisen tasa-arvo-ohjelmansa. Suomi aloitti 2017 uuden kahdenvälisen ohjelman suunnittelun, joka tulee vaikuttamaan sukupuolittuneen ja seksuaalisen väkivallan vähentämiseksi. Paikallisen yhteistyön määrärahoilla Suomi tukee Haki Africa -ihmisöikeusjärjestöä, joka toimii väkivaltaista äärimmäisyyssajattelua vastaan ja tasa-arvon edistämiseksi.

IPSTC International Peace Support Training Centre saa myös UN Womenilta tukea sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen; keskus tukee tutkimus- ja koulutustoimien kautta mm. YK/AU:n rauhanturvaoperaatioita. Suomi tukee paikallistason Naiset, rauha ja turvallisuus -työtä. Joidenkin Kenian piirikuntien kapasiteettia on vahvistettu ja naisten osallistumista piirikuntien rauhankomiteoihin tuettu.

Syyriassa Suomi on rauhanprosessin osalta johdonmukaisesti pitänyt yllä naisten osallistumista neuvotteluihin, työryhmien työhön ym. rauhanprosessin esiasteisiin. Naisten osallistuminen Syyrian rauhanneuvotteluihin on keskeinen kysymys. YK:n Syyria-erityislähettiläs Staffan de Mistura on toistuvasti nostanut esille naisten aseman tärkeyden rauhanneuvotteluissa. YK:n välittämien rauhanneuvottelujen rinnalle on perustettu konfliktin eri osapuolia edustavista naisista koostuva konsultaatiomekanismi (Women's Advisory Board, WAB), jonka tarkoituksena on tuottaa ajatuksia ja ratkaisuehdotuksia varsinaisiin rauhanneuvotteluihin. Kyseinen mekanismi on ainutlaatuinen, vaikkakin mekanismin vaikutusmahdollisuudet varsinaisiin neuvotteluihin ovat vähäiset. Muutamat kansalaisjärjestöt ovat tehneet omia esityksiään 1325-suunnitelmiksi, mutta sisällissodan takia asiasta ei ole keskusteltu hallinnon piirissä.

Suomi on tukenut WABin työtä Syria Initiative -rauhanrakennushankkeensa kautta. Hankkeen koordinaattori on toiminut WAB:n työn toisena fasilitaattorina. Syria Initiativen rahoitus on vuosina 2014–2017 ollut yhteensä noin 3,75 miljoonaa euroa. WABIin kulunutta osuutta ei ole mahdollista eritellä.

Myanmarissa tasa-arvotyötä johtavan Department of Social Welfare'n (DSW) tahto edistää Naiser, rauha ja turvallisuus-tavoitteita on vahva, ja 2017 perustettiin kansallisen Gender Equality and Women's Empowerment Coordination Group'in alaisuuteen tekninen työryhmä edistämään tätä asiaa. (Suomi toimii GEWECCin kanssapuheenjohtajana yhdessä UNFPA'n kanssa). DSW toimii Ministry of Social

Welfare Relief and Resettlementin alaisuudessa ja Myanmarin hierakisessa toimintaympäristössä DSW:n (osasto MOSWRR:n alaisuudessa) mahdollisuudet vaikuttaa eri ministeriöiden toimiin ovat rajalliset.

Naisjärjestöt ovat aktiivisesti lobbanneet naisten osallisuuden vahvistamista rauhanprosessissa. Naisten määrä rauhanprosessiin liittyvissä keskusteluissa ja aktiviteeteissa, vaikkakin hyvin rajallinen, on kasvanut. Naisten mahdollisuudet osallistua virallisiin neuvotteluihin ovat kuitenkin edelleen rajalliset: esimerkiksi viralliset neuvottelut aseleposopimuksesta käydään maan armeijan ja etnisten armeijoiden välillä ja naisten osuus näissä on lähes olematon. Naisten osallistumista haittaavat myös vanhoilliset näkemykset naisten roolista ja kyvyistä. Ulkopuolisten rahoitus WPS -agendan edistämiseksi on kasvanut viime vuosina, lisäten tietoisuutta WPS -agendasta ja kontribuutiosta kestävän rauhan edistämiseksi, sekä naisten osallistumista keskusteluihin kansalaisyhteiskuntafoorumeilla.

Jordaniassa kansallinen 1325-suunnitelma saatiin valmiiksi vuoden 2017 lopulla ja se julkaistiin maaliskuussa 2018. Suomi on tukenut 1325-suunnitelman tekemistä alueellisen hankkeen kautta ja osallistunut aktiivisesti vaikutustyöhön ml. UN Womenin kanssa.

Suomi rahoittaa UN-Womenin Eid-bi-Eid ("Käsi kädessä") -hanketta (1,5 miljoonaa euroa 2017–2018). Hankkeen keskeisin tavoite on taloudellinen voimaantuminen leireillä ja paikallisyhteisöissä, poliittinen voimaantuminen (johtajuuden tuki erityisesti pakolaisleirihierarkiassa). Lisäksi hankkeessa tuetaan naisten oikeusavun piiriin pääsyä sekä oikeuslaitosta.

Tunisiassa ohjauskomitea sai NAP-luonnoksen valmiiksi konsultaatioita varten joulukuussa 2017. Kansalaisyhteiskunta on tiiviisti mukana Naiset, rauha ja turvallisuus –työssä ja NAP:in valmistelussa. Hankkeen vastuuministeriön (Naisministeriö) korkean tason henkilöstönvaihdokset 2016 viivyttivät työn etenemistä, koska uutta henkilöstöä jouduttiin tiedottamaan ja herkistämään teemalle hallituksen kiinnostuksen takaamiseksi. Tämä vaikutti myös vuoden 2017 edistymiseen, mutta Naisministeriö on erittäin sitoutunut hankkeeseen. Sen sijaan NAP:ia valmistelevan komitean 15 ministeriöstä kaikki eivät ole olleet yhtä aktiivisia, ja ainakin Puolustusministeriön kontribuutio on ajoittain jättänyt toivomisen varaa.

Irakissa on jatkettu NAP:in toimeenpanoa. Naiset, rauha ja turvallisuus -agenda ja erityisesti tuki NAP:in toimeenpanolle ja toimeenpanon seurannalle on hallinnon kasvava prioriteetti. Suomi on tukenut Irakin NAP:in toimeenpanoa alueellisen hankkeen kautta.

Miehitetyllä Palestiinalaisalueella 1325 –suunnitelmaa ei ole toimeenpantu kovin tehokkaasti. Suomi tukee rauhaa edistävää dialogia Geneva Initiative – hankkeen kautta. Hanke painottaa naisten roolia. Suomen Ramallahin yhteistoimisto toteutti yhdessä Suomen Tel Avivin suurlähetystön kanssa tasa-arvo suurlähettilään Anne Lammilan matkan alueelle maaliskuussa 2017. Lammila tapasi Palestiinan kansalaisyhteiskunnan (WCLAC, YMCA, Palestiniat, Juzoor), yksityissektorin ja akateemisen maailman edustajia sekä UN Womenin ja EU:n edustajia. Ramallahin yhteistoimiston PYM-tuki on kohdennettu naisia tukeville hankkeille, kuitenkin ilman erityistä 1325 –fokusta. Koska kyseessä on konfliktialue, on naisten osallistumisen tukeminen konfliktinestoon, ratkaisuun, jälleenrakennukseen ja suojelun parantamiseen WPS -toimintaa, vaikka 1325 ei olisi eksplisiittisesti mainittu.

Libanonissa 1325-työ on vihdoinkin edistynyt pitkän umpikuja jälkeen ja kansallinen 1325 suunnitelma on työn alla. Vuonna 2017 suurlähetystö tuki paikallisen yhteistyön määrärahasta naisten osallistumista päätöksentekoon. Women in Front –järjestön hankkeen tavoitteena oli edistää naisten poliittista

osallistumista ja voimaantumista toukokuussa 2018 pidettyjä vaaleja varten. Hankkeessa järjestettiin eri puolilla maata koulutustilaisuuksia ja luotiin tukiverkostoja nais ehdokkaita varten.

Egyptissä kansalaisyhteiskunnan toimintavapaus on kaventunut huomattavasti etenkin viimeisten parin vuoden aikana. Toukokuussa 2017 ratifioitiin uusi NGO-laki, joka rajoittaa kansalaisjärjestöjen toimintaa entisestään. Tämä vaikuttaa suoraan naisten oikeuksien edistämiseen, jossa kansalaisjärjestöjen rooli on ollut suuri. Presidentti El-Sisin hallitus on ymmärtänyt naisten aseman merkityksen, ja presidentti itse julisti vuoden 2017 naisten vuodeksi. Vaikka paljon on tehty naisten aseman parantamiseksi mm. lainsäädännön ja kansallisten strategioiden suhteen, ovat edistysaskeleet jääneet monesti juhlapuheiden ja yksittäisten poliittisten nimitysten tasolle. Naisten seksuaalinen häirintä ja naisiin kohdistuva väkivalta ovat Egyptissä yleisiä, ja heidän yhteiskunnallinen asemansa on heikko. Tuoreiden tutkimusten mukaan Egypti on maailman epätasa-arvoisimpia ja vaarallisimpia maita naisille. Egypti on sitoutunut naisten yhteiskunnallisen osallistumisen edistämiseen ja väkivallalta suojelemiseen lainsäädännössään ja kansainvälisissä sopimuksissa. Rankaisemattomuus ja konservatiiviset kulttuuriset käsitykset sukupuolirooleista ja naisen asemasta kuitenkin heikentävät lainsäädännön toteutumista jokapäiväisessä elämässä.

Etiopiassa toteutetun REILA-hankkeen myötä naisten maaomistusoikeuksia on parannettu, millä on pitkällä aikavälillä turvallisuuteen ja vakauteen liittyviä vaikutuksia. Lisäksi Agro Big –hankkeessa gender-näkökulma on läpileikkaava. COWASH-ohjelma on edistänyt veden ja sanitaation levinneisyyttä maaseudulla, mikä osalta ehkäisee sisäistä siirtolaisuutta ja vapauttaa naisten aikaa muihin tuottaviin toimiin esim. tyttöjen koulunkäyntiin. Koulutusohjelmassa on huomioitu erityisesti tyttöjen kouluun pääsy. Edustuston on paikallisen yhteistyön määrärahoihin tukenut pitkään järjestöä, joka tukee ihmiskäsitelmien naisuhreja.

Alueellinen naisihmisoikeuspuolustajien toimintamahdollisuuksia käsittelevä seminaari järjestettiin joulukuussa 2017 yhteistyössä UNHCHR:n kanssa. Seminaari käsitteli myös rauhan ja turvallisuuden tematiikkaa erityisesti naisten näkökulmasta.

Lesothossa tuettiin paikallisen yhteistyön määrärahan (PYM) kautta kahta hanketta, joiden tavoitteena on vähentää sukupuolittunutta väkivaltaa. Hankkeet pyrkivät myös kasvattamaan tietoisuutta oikeuksista, kuten vähemmistöryhmien seksuaalioikeuksista.

Edustusto tukee Federation for Women Lawyers Lesotho –järjestöä, joka työskentelee naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi ja lapsiavioliittojen lopettamiseksi. Projektin tarkoituksena on parantaa pääsyä oikeuspalveluiden pariin ja lisätä tietoisuutta oikeudesta oman kehon hallintaan. Projekti pyrkii tavoittamaan ihmisiä Lesothon syrjäisimmillä seuduilla.

Toinen tuettavista hankkeista on Sesotho Media and Development –järjestön yhteisödialogihanke, jonka keskeisenä työkaluna on ohjatut elokuvaesitykset paikallisissa yhteisöissä tietoisuuden lisäämiseksi seksuaalisesta ja sukupuolittuneesta väkivallasta Lesothossa. Tarkoituksena on ehkäistä ja torjua rakenteellista väkivaltaa ja syrjintää lobbaamalla kirkkoja ja valtion organisaatioita gender-näkökulman sisällyttämiseksi niiden politiikkaan ja toimintaan. Tarkoituksena on lisäksi avustaa ministeriöitä ja julkisia instituutioita sukupuolittuneeseen väkivaltaan liittyvässä viestinnässä.

Molemmat ohjelmat ovat olleet tehokkaita tietoisuuden lisäämisessä ja kohderyhmien kouluttamisessa, jotta heillä olisi paremmat taidot käsitellä seksuaalista ja sukupuolittunutta väkivaltaa yhteisöissä ja että

naisilla ja lapsilla olisi paremmat tiedot oikeuksistaan. PYM-hankkeilla on pyritty edistämään ihmisoikeuksia ja pääsyä oikeussuojan pariin.

Mosambikissa Suomi suunnitteli muiden pohjoismaiden kanssa yhteispohjoismaista rauhanseminaaria, jonka tavoitteena oli edistää kansallisen NAP-toimintasuunnitelman laadintaa ja mm. esitellä pohjoismaisia kokemuksia NAP-työn tukemisesta muissa maissa. Kumppaniksi seminaariin kaavailtiin gender-, lapsi- ja sosiaaliturvaministeriötä, joka yhteistyössä Islannin ja UN Womenin kanssa työstää kansallista NAP-suunnitelmaa. Seminaarin järjestäminen on viivästynyt, koska vastuuministeriö ei ole vielä julkistanut kansallista toimintasuunnitelmaa. Seminaarin siirtäminen myöhempään ajankohtaan johtuu myös siitä, että Mosambikin rauhanneuvottelut ovat vielä hyvin kriittisessä vaiheessa eikä ulkomaisten toimijoiden toivota osallistuvan prosessiin tässä vaiheessa.

Perussa Suomen suurlähetystö Limassa on ollut YKTN1325 -päätöslauselman aktiivinen toimeenpanija alueellisen kehitysyhteistyönsä kautta, jonka tuloksena naiset ovat voimaantuneet merkittävällä tavalla Perussa, Kolumbiassa, Boliviassa ja Ecuadorissa. Kehitysyhteistyön päätyttyä "Naiset, rauha ja turvallisuus" -agendaa on edistetty pääasiassa EU-delegaation kautta, joka toteuttaa monipuolista kehitysyhteistyötä ja ihmisoikeuspuolustajia tukevaa työtä asemamaassa.

Chilessä Santiagossa oli EU:n TAIEX -rahoituksella kaksi suomalaiskouluttajaa CECOPAC:issa maaliskuussa 2017 järjestetyssä kriisinhallintakonferenssissa. Koulutukseen osallistui chileläisiä kaikista keskeisistä kriisinhallintaan osallistuvista viranomaistahoista (mm. PLM, maavoimat, ilmavoimat, merivoimat, poliisi, UM, Ministerio de la Mujer y de Equidad de genero) ja tulokulmana koulutuksessa oli ihmisoikeudet ja erityisesti gender kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioissa.

Argentiinassa Buenos Airesin edustusto osallistui Argentiinan ulkoministeriön ja Iso-Britannian suurlähetystön järjestämään tilaisuuteen päätöslauselman 1325 kansallisesta toimeenpanosta. Suurlähetystö osallistui paneelikeskusteluun kertoen Suomen toimintaohjelmasta ja kansallisista toimista.

Yhdysvalloissa Naiset, rauha ja turvallisuus –lain (<http://docs.house.gov/billsthisweek/20170925/S1141.pdf>) läpimeno ja sen toimeenpano ovat nousseet yhdeksi hallinnon keskeisimmistä painopisteistä tasa-arvotyössä. Molempien puolueiden tuella kongressissa hyväksytty ja presidentti Trumpin lokakuussa 2017 allekirjoittama laki on ensimmäinen laatuaan maailmassa. Sen tavoitteena on ehkäistä, hallita ja ratkaista konflikteja lisäämällä naisten osallistumista rauhanneuvotteluissa ja –välittämisessä. Myös naisten roolin huomioiminen väkivaltaisen ekstremismin ehkäisemissä, sukupuolinäkökulman huomioiminen kaikessa kriisinhallinnassa sekä relevantin koulutuksen lisääminen diplomaateille, kehitysyöasiantuntijoille ja kriisinhallintaan osallistuvalla henkilöstöllä ovat hallinnon suunnittelemissa konkreettisia toimenpiteitä lain toimeenpanemiseksi. Valkoinen talo johtaa lain toimeenpanemiseksi laadittavan poikkihallinnollisen strategian valmistelua, jonka on määrä valmistua lokakuuhun 2018 mennessä. Strategian on määrä tukea muiden kansallisia toimintasuunnitelmia ja sisältää seurantamekanismeja strategian toimeenpanon varmistamiseksi. Hallinto on ilmaissut kiinnostuksensa käydä keskusteluja samanmielisten maiden kuten Suomen kanssa osana strategian laadintaa. Suomen ja Yhdysvaltojen yhteistyö tematiikassa on jo entuudestaan tiivistä ml. paikallisten kansalaisjärjestöjen ja tutkimuslaitosten kanssa. Suomen suurlähetystö Washingtonissa on lisäksi järjestänyt useita tematiikkaan liittyviä tapahtumia kuluneen vuoden aikana, viimeksi Ruandan ja Afganistanin kokemuksiin liittyen.

Alueellisia hankkeita Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä

Suomi tukee UN Womenin *Naiset, rauha ja turvallisuus* -ohjelmaa Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä (3,2 miljoonaa euroa vuosille 2015–2018). Vuonna 2016 alkaneen hankkeen tavoitteena on tukea naiset, rauha ja turvallisuus -teeman edistämistä, naisten johtajuutta sekä toimia yhteistyössä maiden kanssa 1325-kansallisten suunnitelmien kehittämiseksi. Hankkeessa edistetään Irakin 1325-suunnitelman toimeenpanoa ja kehitetään Arabiliiton tukimekanismeja naiset, rauha ja turvallisuus -teeman osalta. Hankkeella on tulostavoitteina 1) Jordania ja Tunisia tekevät kansalliset 1325-toimintasuunnitelmat ja tavoite 2) Irakin 1325-toimintasuunnitelman toimeenpano vahvistuu 3) Arabiliitto luo mekanismeja ja järjestelmiä tukeakseen jäsenmaidensa sitoutumista naiset, rauha ja turvallisuus -teemaan.

Suomi tukee Kansainvälisen siirtolaisjärjestö IOM:n hanketta (2,75 miljoonaa euroa vuosille 2015-2017), jonka tavoitteena on tukea maiden relevanttien hallintojen sekä sidosryhmien työtä kauttakulkusiirtolaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi Marokossa, Egyptissä, Libyassa, Tunisiassa ja Jemenissä. Hankkeessa huomioidaan kaikkein eniten apua tarvitsevat ryhmät (mm. ihmiskaupan uhrit, naissiirtolaiset, yksinhuoltajaäidit, ilman huoltajaa olevat alaikäiset).

4.2. Toiminta YK:ssa

Suomi pyrkii läpileikkaavasti edistämään YK:ssa naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa. Naisten oikeuksien edistäminen sekä päätöslauselman 1325 toimeenpano ovat Suomen ulkoasiainhallinnon YK-strategiassa ja ihmisoikeusstrategiassa määriteltyjä kärkiteemoja sukupuolten tasa-arvon painopistealueella. Suomi toimii johdonmukaisesti päätöslauselman 1325 kokonaisvaltaisen toimeenpanon sekä toimintaohjelman tavoitteiden edistämiseksi pyrkimällä vaikuttamaan turvallisuusneuvostoon päätöslauselmaan kuuluvissa kysymyksissä, YK-järjestöjen johtokuntatyössä, yleiskokouksen työskentelyssä, vuoropuhelussa sihteeristön kanssa sekä korkean tason vierailujen yhteydessä. Turvallisuusneuvostossa Suomi osallistuu 1325-, ml. seksuaalinen väkivalta konflikteissa - aiheisiin keskusteluihin joko kansallisesti tai pohjoismaisin ja EU-puheenvuoroin.

YK:n tasa-arvojärjestö **UN Women** toimii sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman parantamiseksi. UN Women tekee työtä sekä normatiivisella että operatiivisella tasolla ja lisäksi se on vastuussa YK-järjestelmänlaajuisen tasa-arvotyön koordinoinnista. Naisten johtajuus ja osallistuminen rauhaa ja turvallisuutta sekä humanitaarista toimintaa koskevissa asioissa on yksi sen toiminnan painopisteistä.

Neljä YK:n tasa-arvotoimijaa yhdistänyt UN Women elää edelleen toimintansa priorisoimisvaihetta. Se kärsii edelleen rahoitusvajeesta, eikä ole saavuttanut järjestöä perustettaessa asetettua 500 miljoonan dollarin vuosibudjettitavoitetta. UN Womenilla on avainrooli PL 1325 toimeenpanossa ja sen koordinaatiossa erityisesti YK-järjestelmässä. Järjestön rauhan ja turvallisuuden yksikköä johtaa suomalainen Päivi Kannisto.

Suomi on yksi UN Womenin suurimmista rahoittajista. Suomen yleistuki UN Womenille oli vuonna 2017 10 miljoonaa euroa, Suomi oli järjestön neljänneksi suurin perusrahoittaja. Järjestön toimintaa tuetaan myös korvamerkitysti maatasolla, vuonna 2017 maksatuksia oli 4,85 miljoonaa euroa. Suomi tukee esimerkiksi UNEPin, UNDP:n, UN Womenin sekä PBSOn hanketta ”Naiset, rauha ja luonnonvarat” (vv 2016-2018, 1 miljoona euroa). Hankkeen puitteissa toteutetaan 3-4 maapilottia konfliktista kärsivissä maissa. Pilottimaissa on tavoitteena vakiinnuttaa sellaisia luonnonvarahallintoon liittyviä käytäntöjä,

jotka huomioivat sukupuolten välisen tasa-arvon ja vahvistavat etenkin naisten asemaa. Tasa-arvoisen luonnonvarahallinnon avulla pyritään tukemaan rauhanrakennusta. Pilottien sekä muun kerätyn tiedon pohjalta luodaan työkalupaketti, jonka on tarkoitus palvella YK-maatiimeja, kv-järjestöjä sekä kansallisia toimijoita. Työkalupaketti sisältää menetelmiä siihen, miten tasa-arvoisen luonnonvarahallinnon avulla tuetaan rauhanrakennusta ja kestäväää rauhaa. Suomi on myös asiantuntijaroolissa tilastotietojen kehittämistä ja saatavuuden parantamista koskevassa lippulaivaohjelmassa (Suomi ei tue lippulaivaohjelmaa rahallisesti). Lippulaivaohjelmat lanseerattiin vuonna 2016.

UN Womenin kanssa järjestettiin kolmannet vuosikeskustelut Washingtonissa huhtikuussa 2017. Vuosikeskusteluja johti UN Womenin pääjohtaja Phumzile Mlambo-Ngcuka, Suomen puolelta alivaltiosihteeri Elina Kalkku. Esillä oli mm. 1325-agendan toimeenpano, joka on yksi Suomen temaattisista painopisteistä järjestön toiminnassa.

Tasavallan presidentti Sauli Niinistö kuuluu UN Womenin HeForShe-aloitteen Impact Champions -ryhmään. Yksi tasavallan presidentin sitoumuksista koskee pl 1325n toimeenpanoa, muut naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämistä sekä naisten taloudellisen johtajuuden edistämistä. Puolustusvoimat on tuottanut ja ottanut käyttöön varusmiehille suunnatun, lähisuuhdeväkivallan ehkäisemistä ja siihen puuttumista koskevan kurssin. Tästä kurssista raportoitiin Suomen osuudessa ensimmäisessä HeforShe Impact Champion Parity -raportissa, joka julkaistiin syyskuussa 2017 YK:n yleiskokouksen avausviikon yhteydessä. Tasavallan presidentti kertoi tästä kurssista julkaisutilaisuudessa. Kurssi on herättänyt kiinnostusta myös Suomen ulkopuolella. HeforShe-yksikön päällikkö Elisabeth Nyanmayaro vieraili Suomessa joulukuussa 2017. Suomen aktiivinen rooli ml asian esilläpito kahdenvälisissä tapaamisissa järjestölle tärkeässä HeForShe-aloitteessa (ml. tapahtumat) on osaltaan tukenut Suomen keskeistä asemaa järjestössä ja tuonut Suomelle näkyvyyttä tasa-arvon edistäjänä.

Suomi on raportointikaudella rahoittanut YK:n apulaisasiantuntijoita (JPO) sekä vapaaehtoistyöntekijöitä (UNV) eri YK-järjestöihin 1325-toimintaa tukeviin tehtäviin. Suomi on esittänyt ja tukenut naisia useisiin kansainvälisiin tehtäviin.

YK on pyrkinyt aktiivisesti edistämään 1325-agendan toimeenpanoa YK:n kriisinhallinnassa. Se on kannustanut jäsenmaita lisäämään naisten osuutta rauhanturvatehtävissä ja asettanut selkeitä päämääriä ja seurantatavoitteita. YK:n tavoite on nostaa naisrauhanturvaajien määrää vähintään 15 (sotilaat) ja 20 (poliisit) prosenttiin. Sukupuolinäkökulma on huomioitava rauhanturvatoiminnassa, operaatioiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Vuonna 2017 YK lähestyi kaikkia jäsenmaita kirjeellä, jossa esitettiin YK:n vaatimukset ja uudet käytännöt naisten osuuden lisäämiseksi. YK edellyttää vastaisuudessa, että naisten osuus esikuntaupseeri- ja sotilastarkkailijatehtävissä nostetaan 15 prosenttiin. Osa operaatioiden erikseen nimettävistä esikuntatehtävissä varataan jatkossa vain naisille.

Vuonna 2016 perustettu Naiset, rauha ja turvallisuus -focal point -verkosto tapasi kaksi kertaa raportointikauden aikana. Alicantessa 26-27.4. pääteemana oli kansalliset WPS-toimintaohjelmat ja -politiikat. Syksyn tapaamisessa New Yorkissa 21.9. teemana oli konfliktinesto ja turvallisuussektori. Tavoitteena on vakinaistaa kansalaisjärjestöjen osallistuminen verkoston työhön. UN Women toimii verkoston sihteeristönä.

Suomen rooli Genevessä naiset, rauha ja turvallisuus -teeman osalta on vahvistunut viime vuosina. Tämä johtuu suurlähettiläiden kiinnostuksesta teemaa kohtaan mutta myös mm. ihmisoikeusneuvoston

ja turvallisuusneuvoston tiivistyneestä yhteistyöstä eri konfliktien osalta, jolloin myös Geneven rooli on korostunut.

Naiset, rauha ja turvallisuus -teema on vakiintunut YK:n pysyvän aseidenriisuntakonferenssin, CD:n vuosittaisen epävirallisen erityisistunnon teemaksi ja Suomi oli mukana keväällä 2017 aiheesta järjestetyssä paneelikeskustelussa.

On myös huomionarvoista, että useat naiset, rauha ja turvallisuus -tematiikan kannalta keskeiset järjestöt pitävät päämajaansa Genevessä. Edustusto on pitänyt aktiivisesti yhteyttä mm. Interpeaceen, DCAF:iin, Humanitarian Dialogueen kuin Women's International League for Peace and Freedom -järjestöön (WILPF) korostaen yhteydenpidossaan ja vaikutustyössään erityisesti naisiin, rauhaan ja turvallisuuteen liittyviä keskeisiä aspektoja. Edustustolla on erityinen suhde Interpeaceen s/s Terhi Hakalan toimiessa järjestön neuvoo-antavan toimikunnan jäsenenä. Edustuston pysyvä edustaja toimii myös hallituksen jäsenenä DCAF:ssa.

Suomi edistää ihmisoikeusneuvoston puitteissa läpileikkaavasti naisten ja tyttöjen oikeuksia. Vuonna 2017 Suomi osallistui aktiivisesti tasa-arvotulokulman vahvistamiseksi esim. Jemenin, Syyrian ja Myanmarin ihmisoikeustilanteita tarkastelevien päätöslauselmien neuvotteluissa ja priorisoi myös toiminnassaan päätöslauselmia koskien naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja naisiin kohdistuvaa syrjintää. Suomi on lisäksi säännöllisesti omissa kansallisissa ja yhdessä Pohjoismaiden sekä NB8-puheenvuoroissaan nostanut esiin naisten voimaantumisen, naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemisen niin konfliktien kuin rauhan aikana sekä naisten roolin rauhanrakentamisessa. Myös ihmisoikeusneuvoston alaisessa maiden määräraikaistarkastelussa (UPR) Suomi on antanut maille suosituksia naisten oikeuksista.

Myös Genevessä Suomi on vuoden 2017 aikana tehnyt entistä tiiviimmin yhteistyötä UN Womenin kanssa. Suomi on toiminut erityisesti järjestön kriisien ennaltaehkäisystä ja vastineesta vastaavan osaston kanssa tukien heitä mm. keskustelutilaisuuksien järjestämisessä, joissa on tarkasteltu tapoja edistää sukupuolten huomioimisen tilivelvollisuutta humanitaarisessa toiminnassa.

Huhtikuussa 2013 YK:ssa hyväksytty asekauppasopimus (Arms Trade Treaty) sisältää sukupuolittunutta väkivaltaa (gender based violence) koskevan luvituskriteerin, joka tulee ottaa huomioon arvioitaessa puolustustarvikkeiden siirtoihin liittyviä lupia. Suomi nosti asekauppasopimuksen puheenjohtajuuskautellaan puheenvuoroissaan esille asekaupan ja sukupuolittuneen väkivallan välistä yhteyttä. Suomi rahoitti kolmea vuosina 2017 ja 2018 pidettyä Arms Transfers Dialogue -keskustelutilaisuutta. Keskusteluissa käsiteltiin myös genderiä, aseellista väkivaltaa ja SDG:tä. Tämän lisäksi Suomi on rahoittanut asekauppasopimuksen vapaaehtoisrahastoa 300 000 eurolla vuonna 2017.

Suomi uudisti vuonna 2016 humanitaarisen miinatoiminnan konseptinsa. Konseptissa nostettiin esiin gender-näkökulma ja naisten osallistumismahdollisuuksien vahvistaminen. Näihin kiinnitettiin huomiota rahoitettavia hankkeita valittaessa; rahoituspäätökset tehtiin vuoden 2016 lopulla. Humanitaarisessa miinatoiminnassa on pidempiaikaista kokemusta gender-näkökulman huomioimisesta hankkeiden eri vaiheissa. Miinanraivauskohteita valitessa ja priorisoitaessa kuullaan eri väestöryhmiä huomioiden mm. sukupuoli. Miinariskien koulutuksessa huomioidaan naisten ja miesten erilaiset roolit ja elämänalueet yhteisöissä. Naisia pyritään rekrytoimaan humanitaarisen miinatyön tehtäviin ja näin edistämään voimaantumista ja osallistumista turvallisuuteen ja kehitykseen vaikuttamisessa. Työn tuloksia seurataan indikaattorein, joissa huomioidaan myös sukupuoli. Suomi pyrkii rahoittajana vaikuttamaan siihen, että gender-näkökulmat ja erityisesti naisten osallistumismahdollisuuksien

parantaminen huomioidaan entistäkin paremmin humanitaarisessa miinatoiminnassa. Suomi nosti gender-näkökulman esiin myös Ottawan jalkaväkimiinat kieltävän sopimuksen osapuolikokouksessa joulukuussa 2017.

4.3. Alueellinen yhteistyö

Naiset, rauha ja turvallisuus agendan edistäminen EU:ssa

EU:n 1325-toimeenpanosuunnitelman käsittelyssä Suomi on painottanut konkreettisten toimien lisäämistä tasa-arvotyön osalta. Suomi on pitänyt esillä, kuinka EU:n ulkosuhdetyössä 1325-toimeenpanon monitorointiin, evaluointiin sekä raportointiin kiinnitetään jatkossa enemmän huomiota ja sitä kehitetään.

Gender-näkökulmaan kiinnitetään aiempaa enemmän huomiota EU-tasolla yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan piirissä (YTPP). Tiettyjen jäsenmaiden aktiivisuus on ollut osaltaan auttamassa puskemaan teemaa eteenpäin. 1325:n huomioiminen on läpileikkaavana teemana kaikissa EU:n YTPP-operaatioissa. Kapasiteetinrakennusta tekevät operaatiot pyrkivät osana laajemman mandaattinsa toteuttamista tuomaan koulutuksissaan ja neuvonannossaan esiin myös sukupuolinäkökulman. Toimista huolimatta gender-näkökulman huomiointi/integrointi kohtaa edelleen haasteita esimerkiksi käytännön YTPP-suunnittelutyössä sekä operaatioiden tasolla. Suomi on tuonut johdonmukaisesti esiin naiset, rauha ja turvallisuus – näkökulman kriisinhallinnassa operaatioiden suunnittelussa ja toimeenpanossa, ml. tarvittavan asiantuntemuksen varmistamiseksi operaatioissa. Tarvittaessa YTPP-operaatioiden suunnitteluasiakirjoihin on esitetty vahvennusta kielen tai operaation tehtävien osalta kattamaan riittävästi 1325-näkökulma. Lisäksi Suomi on korostanut koulutuksen keskeistä merkitystä, esimerkkinä ESDC:n (European Security and Defence College) järjestämät kurssit.

EU toteutti ensimmäisen kattavan tutkimuksen gender-kysymyksistä YTPP:ssä (Baseline study on integrating human rights and gender into the European Union's Common Security and Defence Policy). Tutkimus osoitti vahvan tuen tasa-arvokysymysten edistämiseksi. Suomi painotti kuinka EU:n tulee olla suunnannäyttäjänä muille. Gender-kysymysten huomioiminen jo operaation suunnittelussa on oleellista, sillä myöhemmässä vaiheessa niitä on vaikea integroida toimintaan. Suomi on painottanut, kuinka valtavirtaistamisessa keskeinen rooli on johtotehtävissä toimivilla, ja heidät tulisi kouluttaa sekä sitouttaa toimeenpanoon. Pitkällä tähtäimellä operaatioiden kaikkia työntekijöitä on koulutettava niin, että he pystyisivät integroimaan gender-kysymykset itsenäisesti omaan työhönsä, jolloin erillisiä asiantuntijoita ei enää tarvittaisi.

Suomi on osoittanut tukensa EU:n ulkosuhdehallinnon (EUH) johtavan gender-asiantuntijan (PAG) työlle ja toimille EU:n nykyisen toimeenpanoasiakirjan (Comprehensive approach to the EU Implementation of the UNSCR 1352 & 1820) päivittämisessä. Suomi on ollut mukana edistämässä EUH:n PAG-toimiston resursseja ja ajanut tehokkaampaa koordinaatiota EUH:in sisällä, jotta EU-instituutioiden 1325-kysymysten valtavirtaistaminen toteutuu. Suomi on myös edellyttänyt, että PAG raportoi toiminnastaan avaamalla toimintasuunnitelmassa esitettyjä toimia yksityiskohtaisemmin. Suomi esitti, että työn selkiyttämiseksi tulisi tasa-arvotyötä (EU:n gender-toimintasuunnitelma II:n 2016- 2020, Agenda 2030 jne) ja Naiset, rauha ja turvallisuus -työtä (YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmat) käsitellä relevantein osin erillisinä kokonaisuuksina.

EU:n YTPP:n siviilioperaatioiden osalta Suomi on aktiivisesti ajanut gender-kysymysten integraatiota toimintaan niin, että kysymykset olisivat rutiininomainen, eivät erillinen, osa suunnittelua, analyysia, toteutusta, raportointia ja arviointia ja ettei keskitytä pelkkiin numeroihin ja henkilöstön rakenteeseen.

Suomelle EU:n vahvempi rooli rauhanvälityskysymyksissä on tärkeä. Suomi on korostanut naisten roolia rauhanvälityksessä ja konfliktien ennaltaehkäisyssä ja edellyttänyt EUH:n entistä laaja-alaisemmin huomioivan naisasiantuntijoiden rauhanvälitykseen liittyvän asiantuntemuksen.

EU tähtää naapurustonsa, Afrikan ja Lähi-idän alueiden kriisinkestokyvyn kehittämiseen. Suomi on painottanut, että kriisinkestokyvyn vahvistamiseksi tarvitaan EU:n tukea tasa-arvon hyväksi ja talouskehitykselle. Naisten koulutus ja työpaikkojen luominen ovat edellytyksiä, jos halutaan vahvistaa maiden kantokykyä ja siten ehkäistä kriisejä ennalta.

EU:n Afganistan-strategian (lokakuu 2017) työstämisessä Suomi piti esillä erityisesti naisten asemaa. Siviilipoliisitoiminnan kehittäminen ja naisten huomioiminen poliisien kouluttamisessa ja uralla etenemisessä on tärkeää. Suomi tuki siviilipoliisitoimintojen eriyttämistä paikallisesta puolustusministeriöstä ja meriittiperusteista uralla etenemistä. Seksuaaliselle väkivallalle täytyy olla nollatoleranssi.

Suomi oli aktiivisesti vaikuttamassa EU-AU-huippukokouksen Rauha ja turvallisuus -kumppanuuden aiesopimuksen tekstiin (Memorandum of Understanding for Enhanced Partnership on Peace and Security), jotta siinä korostuisi naisten osallistumisen tärkeys. Suomi painotti, kuinka naiset tulee huomioida aktiivisina toimijoina konfliktien ennaltaehkäisyssä, hallinnassa ja konfliktien jälkeisessä jälleenrakennuksessa.

EU-YK -yhteistyö ja strateginen kumppanuus rauhan ja turvallisuuden osalta on tärkeää. Suomi on painottanut, kuinka gender-kysymykset tulee sisällyttää yhteistyön kehyksiin ja kuinka EU:n tulee järjestelmällisesti arvioida missä yhteydessä johtaa tai jakaa vastuuta YK:n kanssa.

EU:n turvallisuus- ja puolustusakatemian *A Comprehensive Approach to Gender in Operations* -koulutuksissa huomioidaan kokonaisvaltaisesti 1325-päätöslauselmien toimeenpano kriisinhallintatehtävissä ja vahvistetaan synergiaetuja puolustuksen, diplomatian ja kehityksen osalta gender-näkökulmasta.

ETYJ välitystoiminnassa ja kenttämissioissa

Suomi edistää aktiivisesti Etyjin puitteissa läpileikkaavasti naisten ja tyttöjen oikeuksia ja YKTN pl 1325:een liittyvää työtä. Suomi on painottanut sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista Etyjin toiminnassa, erityisesti gender-työn vahvistamista Etyjin poliittis-sotilaallisessa ulottuvuudessa, rauhanvälityksessä ja Etyjin kenttämissioissa.

Suomi on yhdessä samanmielisten maiden kanssa aktiivisesti pyrkinyt vaikuttamaan Etyjin tasa-arvoneuvontajan (Senior Gender Advisor) tehtävän korottamiseen johtajatasolle (ml. Pohjoismaiden yhteiskirje pääsihteerille), mikä tehostaisi tasa-arvoasioiden koordinaatiota ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista Etyjissä. Etyjin pääsihteerin esitti korotusta vuoden 2018 budjettiesityksessä, mutta korotuksesta ei voitu sopia kahden osallistujavaltion vastustuksen vuoksi.

Suomi on käyttänyt Etyjissä sekä kansallisia puheenvuoroja että yhteispuheenvuoroja, joissa on ollut vahva 1325-fokus. Suomi osallistui korkealla tasolla Etyjin kesäkuussa 2017 järjestettyyn tasa-

arvokonferenssiin. Suomi nosti vahvasti esiin 1325-toimeenpanon myös Etyjin Välimerikonferenssi lokakuussa 2017, jossa Suomen edustaja osallistui Välimeri-konferenssin yhteydessä järjestettyyn 1325-aiheiseen paneeliin yhtenä panelistina.

Etyj on toiminut aktiivisesti naisten roolin vahvistamiseksi rauhanvälityksessä, vaikka asiasta ei järjestön piirissä olekaan konsensusta. Suomi, Itävalta, Kazakstan ja Turkki ovat pyrkineet vahvistamaan naisten roolia konfliktien ratkaisussa ja ajaneet aloitetta, jonka tavoitteena on hyväksyä Etyjille järjestölaajuinen 1325-toimintaohjelma. Yksi osanottajavaltio kuitenkin vastustaa toimintaohjelman hyväksymistä Etyjissä.

Suomi on tukenut aktiivisesti gender-näkökulman sisällyttämistä ja naisten osallistumisen vahvistamista Etyjin poliittis-sotilaallisen ulottuvuuden tehtäviin koko Etyjissä ja erityisesti Ukrainassa toimivassa tarkkailumissiossa (SMM) muiden samanmielisten maiden kanssa. Ukrainan konfliktia koskeissa keskusteluissa Suomi on aktiivisesti tuonut esille sekä pl. 1325 että naisten oikeuksia ja osallistumista koskevia näkökohtia.

Suomi tuki vahvasti muiden samanmielisten maiden kanssa Etyjin puheenjohtajamaa Itävallan Wienin ministerikokoukseen 2017 valmistelemaa päätösluonnosta naisten osallistumisen vahvistamisesta turvallisuussektoriin. Päätösluonnoksella oli vahva yhteys 1325 -tematiikkaan. Päätösluonnos sai laajaa kannatusta mutta yksi osanottajavaltio lopulta esti päätösluonnoksen hyväksymisen.

Suomi tukee aktiivisesti Etyjin rauhanvälitystoimintoja, erityisesti Etyjin sihteeristön konfliktinestokeskuksen rauhanvälitystiimiä. Suomi jatkaa myös aktiivisesti rauhanvälityksen ystäväryhmän toimintaa, jonka Suomi perusti Turkin ja Sveitsin kanssa vuonna 2014. Ryhmän tarkoituksena on lisätä tietoisuutta rauhanvälityksestä tuomalla yhteen asiantuntemusta, keskustelemalla rauhanvälitystoiminnasta saaduista kokemuksista ja kehittämällä Etyjin kykyä tukea välitystoimintaa konfliktien eri vaiheissa. Ystäväryhmässä tuodaan esille Suomelle tärkeitä teemoja, kuten naisten rooli rauhanvälityksessä (1325-tematiikka) sekä nuoret ja rauhanvälitys, ja kutsutaan korkeatasoisia puhujia Etyjin rauhanvälitystapahtumiin. Suomi tukee edelleen rauhanvälitystoimintaa myös rahoittamalla Etyjin rauhanvälityskapasiteetin vahvistamista. Suomi on Sveitsin ja Saksan ohella tärkein sihteeristön kapasiteettia ylläpitävä rahoittajamaa. Suomalainen rauhanvälityksen asiantuntija jatkaa edelleen sihteeristössä Suomen rahoittamana.

Suomella on poikkeuksellisesti kaksi kenttämissiön päällikön tehtävää vuonna 2017 ja erityisen merkittävää on, että molemmat ovat naisia ja toimivat Etyjin eräiden tärkeimpien ja sensitiivisimpien kenttäoperaatioiden johdossa. Suurlähettiläs Tuula Yrjölä toimii Etyjin Tadžikistanin-kenttämissiön päällikkönä ja Skopjen-missiön päällikkönä toimii vastaavasti suurlähettiläs Nina Suomalainen. Suomella on naisia myös muissa tärkeissä tehtävissä Etyjissä. Wienin Etyj-sihteeristössä toimivat Etelä-Kaukasia -asiantuntija (sopimustehtävä), rauhanvälitysasiantuntija (sekondeeraus) ja gender-asiantuntija (sekondeeraus). Lisäksi ODIHR:issa on suomalainen "Democratic governance and gender" -yksikön päällikkö (sopimustehtävä) ja myös Roma/Sinti -asioiden asiantuntija (sekondeeraus).

Suomi asetti ehdolle yhä useampia naistarkkailijoita SMM:ään vuonna 2017. Suomen 20:stä Ukrainassa toimivasta tarkkailijasta neljä on naisia. Naisten osuuden kasvattamiseen on kiinnitetty huomiota yhdessä sisäministeriön, kriisinhallintakeskuksen ja ulkoministeriön kanssa. Suomen Etyj-delegaatio otti asian esille useaan otteeseen Wienissä muiden samanmielisten maiden kanssa Etyjin sihteeristön ja SMM:n kanssa vuonna 2017. Naistarkkailijoiden rekrytointiin tarkkailumissioon on nyttemmin kiinnitetty

huomiota Etyjin pääsihteerin ja Etyjin Ukrainan päätarkkailijan taholta ja naistarkkailijoiden määrää missiossa on tarkoitus korottaa huomattavasti.

Suomi rahoitti vuonna 2017 seuraavia 1325-toimia päätavoitteinaan tukevia Etyj-hankkeita:

1) Women, Water Management and Conflict Prevention (100.000 €)

Hankkeen tarkoituksena on valtavirtaistaa gender- ja 1325-näkökulmaa vesisektorilla Keski-Aasiassa ja Afganistanissa. Vesisektorilla työskentelevien naisten ammatillista kapasiteettia kasvattamaan pyrkivä hanke on jatkoa Suomen aikaisemmin rahoittamalle pilottihankkeelle, ja uudessa vaiheessa kiinnitetään huomiota erityisesti vesidiplomatiaan ja esimerkiksi rajavesistöihin liittyviin konfliktinestokysymyksiin.

2) OSCE 1325 NAP Academy (30.000 €)

Hankkeen puitteissa järjestetään Etyj-alueen maille tarkoitettuja seminaareja sekä yksittäisten osallistujavaltioiden tarpeisiin räätälöityjä työpajoja kansallisten 1325-toimintasuunnitelmien kehittämisen ja toimeenpanon tukemiseksi. Etyj toteuttaa hankkeen yhteistyössä Inclusive Security – järjestön kanssa.

Lisäksi 3) myönnettiin uusi 80.000 euron rahoitus Suomen aikaisemminkin vahvasti tukemalle Etyjin rauhankäytöskapasiteettia vahvistavalle hankkeelle, jossa tärkeänä elementtinä myös 1325, sekä 4) rahoitettiin 10 000 eurolla järjestyksessään toista Etyjin tasa-arvokonferenssia, jossa niin ikään osa omistettiin 1325-tematiikalle.

NATOn 1325-toimintasuunnitelma

Suomella on mahdollisuus vaikuttaa Natossa 1325-toimeenpanoon sekä rauhankumppanimaana että operaatiokumppanina. Suomen erityisedustusto Natossa on pitänyt yllä aktiivista profiilia teemassa. Naton 1325-agenda on pääosin avoin myös kumppanimaille, ja kumppaneilla onkin hyvät mahdollisuudet osallistua keskusteluun ja vaikuttaa toimeenpanoon. Suomi osallistuu aktiivisesti Naton uuden 1325-politiikkalinjauksen sekä toimintasuunnitelman (2018-2020) laatimiseen.

Suomi vaikutti operaatiokumppanimaana 1325-toimeenpanoon Naton Afganistanin ja Kosovon operaatioissa. Suomi on Naton kriisinhallintaoperaatioita koskevassa suunnittelussa, ohjauksessa ja raportoinnin tarkastelussa pitänyt jatkuvasti esillä päätöslauselman 1325 toimeenpanoon liittyviä kysymyksiä ja edistänyt niiden ottamista mukaan Naton operaatiosuunnitteluun. Suomi jatkoi aktiivista vaikuttamistyötään, jotta Nato-operaatioihin sisällytettäisiin riittävästi gender-neuvonantajien tehtäviä. Suomi pyrkii jatkamaan virkamiehen sekondeerausta Naton sihteeristöön tehtävään, jonka haltija toimii yhtenä Naton poliittisen osaston gender-koordinaattoreista.

Suomi oli aktiivinen Naton epävirallisen 1325-ystäväryhmän toiminnassa: Suomen erityisedustusto järjesti ja puheenjohti marraskuussa Ruotsin kanssa yhteistyössä ystäväryhmän virkamiestason työlounaan, johon osallistuivat myös Euroopan ulkosuhdehallinnon gender-neuvonantajat.

Dialogissa **Afrikan unionin** kanssa 1325-tematiikka nousee usein keskeisesti esille. Keskusteluissa käsitellään säännönmukaisesti naisten roolia rauhanprosesseissa sekä konflikteja estävässä työssä ml. vaalitarkkailu. Suurlähetystö on jatkanut AU:n rauhankäytöskapasiteettia tukevan hankkeen kolmannen vaiheen seurantaan. Gender-näkökulma on hankkeessa läpileikkaava. Suomi tukee Afrikan

naisrauhanvälittäjäverkoston Femwisen luomista osallistamalla erilaisiin suunnittelutapaamisiin. Yhdessä rauhan ja turvallisuuden komissaarin kanssa on koordinoitu tulevaa tukea Femwise-verkostolle kiinnostuneiden kumppaneiden kesken.

4.4. Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen 1325-yhteistyö on tiivistä. YK:n turvallisuusneuvostossa pidettyjen yhteisten puheenvuorojen lisäksi järjestettiin 1325 yhteistilaisuuksia ja –esiintymisiä useissa edustustoissa. Pohjoismaiset 1325-vastaavat tapaavat vuosittain pääkaupunkitasolla sekä tarvittaessa erikseen kansainvälisten kokousten yhteydessä.

Pohjoismaiden kansallisten 1325-toimintasuunnitelmien toimeenpano on vakiintunutta ja konkreettista. Pohjoismaat ovat edistäneet aktiivisesti naisten roolin huomioimista rauhanvälityksessä ja rauhanprosesseissa ja tuoneet aiheen tärkeyttä esille erityisesti YK-foorumeilla. Pohjoismainen naisrauhanvälittäjien verkosto sekä koulutusyhteistyö ovat hyviä esimerkkejä yhteistyöstä.

Poliisihallitus osallistui Pohjoismaiden poliisin siviilikriisinhallinnasta vastaavien kokouksiin (NORPOL). Kokouksissa käsitellään myös naisten osallistumista ja määrän lisäämistä siviilikriisinhallinnan poliisitehtäviin.

Puolustusvoimat on mukana Tukholmassa toimivan Nordic Centre for Gender in Military Operations (NCGM) -keskuksen toiminnassa. Keskuksessa toimii yksi suomalainen työntekijä kurssinjohtajan ja opettajan (course director and instructor) tehtävässä, ja puolustusvoimat lähettää pyydettyinä opettajia keskuksen kursseille ja seminaareihin. Puolustusvoimien henkilöstöä koulutetaan keskuksen gender-neuvonantajien ja gender-kouluttajien kursseilla sekä kriisinhallinajoukkojen komentajien ja puolustusvoimien ylimmän johdon seminaareissa. Puolustusvoimien henkilöstöä on nimetty keskuksen toimintaan ohjaavaan ohjausryhmän sekä toiminnan kehittämistä suunnittelevaan asiantuntijatyöryhmään. Vuonna 2017 suunniteltiin uutena toimintamuotona NCGM:n kurseja ja seminaareja, jotka toteutetaan Suomessa. Ensimmäinen seminaari on puolustusvoimien työnantajavirkkamiehille ja eversteille suunnattu senior leadership seminaari, joka toteutetaan keväällä 2018 Helsingissä.

Pohjoismaat keskustelevat myös Baltian maiden kanssa 1325-teemasta ja yhteistyöstä. Ensimmäinen Nordic-Baltic -yhteiskokous järjestettiin marraskuussa 2017 Kööpenhaminassa.